
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

CONTRAST

Hem parlat amb alguns dels excursionistes que han anat a Sevilla i altres ciutats, en el viatge organitzat pel Foment del Turisme.

—¿Quines impressions ens portau del vostre viatge?—els preguntàrem.

—Una que val per totes. La de que Mallorca és el país millor del món, i Palma de les coses més endarrerides.

—Això ens sembla una mica gros. ¿Voleu explicar-vos?

I s'explicaren d'aquesta manera:

—Volem dir que, ara més que mai, hem pogut apreciar les diferències característiques que ens separen de les altres parts. No hem vist res que pugui comparar-se a la bellesa, ni a la riquesa i frondositat de la nostra Illa. En canvi, les ciutats visitades, superen en molt la nostra ciutat. Hi ha un contrast grandíssim entre Palma i la resta de Mallorca; existeix un divorci ben marcat entre el camp i la urb. Les ciutats visitades resplendeixen per la seva netedat i pels seus serveis urbans, d'aigua, de llum i d'embelliment. Els nostres jardins, per exemple, no poden ni comparar-se als que hem vist.

Ens quedàrem un poc sorpresos d'aquestes afirmacions i, volent comprovar-les per altres vents, visitàrem després alguns estrangers.

—¿Ens voleu dir, sincerament, els defectes que trobau a aquesta terra?

Amablement ens confessaren:

—*La Illa de Mallorca reuneix les condicions naturals necessàries per ésser el país privilegiat del turisme mundial, però manquen encara moltes coses, perquè el visitant no hi trobi defectes. La pols que regna per camins i carrers és un dels més grossos que patim. Falten camps de tennis i de golf, i pistes per automobilisme. Més comunicacions amb el continent. Clubs per estrangers on hi hagi revistes i llibres i les diversions i entreteniments necessaris. Un bon servei urbà. Molta més netedat de la que hi ha i, sobretot, més respecte a la ciutat vella. Tenguin en compte—afegiren—que cap estranger vindrà per visitar l'eixampla de Palma i, en canvi, en vindrien molts solament per conèixer la part antiga, si l'haguésseu conservada. És una llàstima que les reformes urbanes de la vostra ciutat no hagin estat fetes sempre orientades envers el turisme, que podria ésser per Mallorca la seva font de riquesa més important. No basta fer propaganda a l'estranger: és precís que quan el turista arriba ho trobi tot en ordre escaient.*

Hem pensat, que tant els nostres conciutadans, com els estrangers amb qui hem parlat, tenen raó.

Mai com ara no havíem vista la nostra ciutat abandonada quant a la netedat, i mai com ara no ens havíem adonat de la migradesa dels nostres jardins i de la manca d'aigua canalitzada. I això que feim un esforç per no pensar en altres defectes, com clavegueres, pous negres i altres focus d'infecció.

Cal que ara, pròxims a la inauguració de les exposicions de Barcelona i Sevilla, fem un esforç, per tal d'aparèixer als ulls estranys com una ciutat més d'Europa.

EN BARTOMEU FERRÀ (I)

LA benemèrita voluntat d'un home tan constant com humil en la seva activitat, En Miquel Duran, impressor i poeta, posa avui en mans dels lectors mallorquins aquesta edició, per demés legitimada, d'una obra que, publicada en gran part en 1872, havia esperat fins ara una reproducció superadora i definitiva. No és aquesta una reedició completa de la barquera literària de Don Bartomeu Ferrà i Perelló, de santa memòria. Tal com és, però, no hi manca, — fora de les *Comèdies*, que formen un tot, quant al popular, amb les *Coses Nostres*, — cap dels aspectes essencials del conjunt literari que l'editor ha volgut guardar de la incurança del temps i de l'oblit, prevenint el desaire de les generacions futures.

És aquest un llibre de poesia en vers i en prosa. Arqueòleg, mestre d'obres, polemista, l'autor, si pogué dir que el seu art era l'arquitectura, per la qual tengué tan decidida vocació, no en va escrigué a qualque banda que la "poesia és tan amiga de l'arquitectura i s'agrada tant d'anar amb ella, que quasi mai la deixa i fins i tot dins ses ruïnes vetla. Ja sé—diu—que estic enrera per poder-me nomenar poeta; l'arpa que tenc no és prou harmoniosa per exalçar los monuments i glòries de Mallorca: tan sols pot atrevir-se mon ingeni a glosar quatre adagis i les costums del poble d'aquesta illa, que estudiï amb delit. Per això, a mes composicions, fins i tot a les *balades*, crec haver-hi posat qualque coseta que mallorquineja".

I tant! Per l'expressiva claretat, per la senzillesa i humilitat formal dins la més simple correcció, per la transparència del llenguatge, begut en el fresquívol fontinyol popular,—sols en comptades produccions floralesques, aquí no reproduïdes, passat per filtre caòtic d'una falsa pruija arcaïtzant,—tenen els seus versos un caient pairal imborrable i altament conhortador.

---

(1) Pròleg del llibre "Proses i Poesies", a punt de publicar-se.

Un altre mèrit va lligat encara a aquest aspecte de la seva obra, pregonat en l'afirmació d'En Miquel dels S. Oliver, d'haver estat per ell el despertador de la pròpia vocació poètica. A l'encant i el prestigi taumatúrgic de les primeres lectures del crític eminent, les pàgines d'En Ferrà afegiren, diu ell mateix, "un misteriós i trèmul reflexe del petit món que el rodejava, una vibració a l'uníson amb les fibres més íntimes, amb els sentiments més primitius i elementals de l'ànima del poble mallorquí". I encara que això no es refereix precisament als seus versos, aquest acord i aquesta vibració, sols podia assolir-los un poeta.

Per aquest poeta que duia a dins En Ferrà, en el període gòtic del romanticisme, en mig del qual visqué la seva joventut, l'ideal estètic de Don Tomàs Aguiló no pogué ja bastar per si sol a satisfer-lo. La tasca de l'altre i més gloriós Aguiló, més de mig acompanyada, posava en mans de tot mallorquí, com un instrument nou, la llengua retrobada, en la qual cantaven els rims amb refilets d'aloses matinals.

I encara que la passió arqueològica el dugués a certs temes literaris, ja la seva poesia no serà el líquen decoratiu aferrant-se a les pedres venerables, sinó la veu clara i frescal del vent qui canta entre les ruïnes, tan cares als temps que li escaigué de viure en la seva plena eclosió, cenyits d'una vaga atmosfera germinal de renovellament i d'inconfessada rebellia. En la nit romàntica, però, no tots els blancs fanalets llunyans situaven cabanes de vers profetes ni temples de déus autèntics. Calia evitar molts d'esculls, i els evità. Comença per triar-se bones companyies; dóna la mà a Uhland, a Bécquer. I sobretot, no deixa mai l'Evangelí, que prova en les seves velleses de rimar en pla mallorquí, amb una preocupació moral mai no absent en ell de l'enfervorosament líric, en les versions que el mateix autor solia anomenar paràfrasis.

Poeta de debò es trobà en els seus millors moments, seguint la passa a *Les Minyonetes de Son Cigala* i en les gòtiques estrofes en què rima, com en la colorida transparència d'un vitratge medieval, *La Rondalla dels tres Hostes*. Davant l'acurada gentilesa d'aquestes poesies, un es demana per què, sinó per una moda, no estan en vers narracions tan exquisides com *Una creu de fust* i *Na Margarida*, curtes balades a la Murger, flors collides al verger dels humils on el mateix Hugo baixava a cercar les estrofes del seu *Regard dans une mansarde*.

I encara, si volguéssim més proves de la digitació d'En Ferrà,

podem acudir a les *Hores Alegres*,⁽¹⁾ àgils miniatures d'escenes ciutadanes,—copsades amb la més viva justesa i pertilades en vers amb la mateixa gràcia fugissera amb què les hauria plasmades al llapis en el seu àlbum d'artista,—llavor de les seves comèdies i fruit de la contemplació del microcosmos provincial que el rodejava.

Sis en deixà escrites, de comèdies. A totes, diu, “hi ha la veritat i una lliçoneta darrera les sortides que fan riure”. Afegim, encara que no figurin en aquest recull, per un públic qui en bona part no les ha vistes, que les *Comèdies* d'En Ferrà són la temptativa més sèria d'aclimatació del sainet al nostre dialecte, i que estan plenes d'escenes definitivament assolides. Elles signifiquen, endemés, la completa naturalització del diàleg, que s'hi emancipa de la grossera vulgaritat en què l'ajeien els quatre engendres anònims usurpant fins aleshores dins Mallorca el dret de representables. En les seves mans, el diàleg mallorquí, viu i ple de gràcia en boca del poble, saltironeja i tresca, afuat i rejuenit, amb la més fresca agilitat, ple de color i d'aquella ingeniosa felicitat descriptiva amb què els personatges van pintant-se a si mateixos al debanar de la conversa. Quant a llur veritat formal, alguns d'aquests personatges sobreïxen de la personal individualitat i, per un desdoblament del procés creador, s'acosten a l'estat de tipificació que n'és la refinada quintaessència. I és per això que alguns d'ells viuen encara i van a mà de durar llarg temps en la nostra memòria: perquè amb ells ens és conservat més d'un plec, més d'un matís del tot esvaït o a punt d'esborrar-se, de la fesomia d'aquest poble mallorquí que, d'ençà d'En Ferrà, no ha fet sinó accentuar llastimosament una disgregació a base d'elements externs sobreposats als més racialment pregons que l'emmotllaven, ara dispersos en una grisor amorfa i totalment descaracteritzada. De certs exemplars típics i representatius, principalment de la menestralia, tan ciutadana i tan nostra, és dins aquestes comèdies que hem d'anar a cercar-ne la imatge com dins un fidelíssim mirall de la societat humil del seu temps.

Perquè del braç treballador extragué, quasi exclusivament, i amb no dissimulat propòsit, els materials. Potser ho trobà d'hora per pujar l'escala i, així com havia tret a rotllo *Els Senyors de Son Miseri*, donar a conèixer “amb més deteniment i tal volta amb més enginy, la misèria d'uns senyors”. Sia com sia, el tema,

(1) Sota aquest títol figuren en el primitiu aplec de *Comèdies i Poesies* (Palma, 1872) les composicions festives que l'autor reimprimí més tard, augmentades amb proses i amb nous versos, sota el de *Coses Nostres*, i que integren l'altre volum d'aquesta edició.

que hauria donat per comèdia i per tragèdia, restà inèdit, i els “mossons hisendats i senyors de mitja mà” esperen encara la de l'artista, com aquell altre, gran senyor, legitimista *ancien régime*, que duia cotxe tirat per quatre mules i vivia balder, ja en aquell temps, dins els admirables palaus mallorquins, en mig de les mortes opulències italianitzants i republicanes d'una esplendor comercial evocadora dels *podestà* i les *signorie*. Tot això restà fora de l'*humour* d'En Ferrà, gran humorista, qui té, però, la sàtira—encara que punxi un poc—temperada per la pietat i endolcida pel més humil sentiment de solidaritat humana. Un veu, tot d'una, que la gent que fa moure, la té ell tractada d'aprop, i que l'estima fins quan fustiga els seus defectes.

Apart d'aquestes comèdies, fou En Ferrà pintor de costums en una llarga sèrie d'articles, contarelles, quadrets en vers i prosa, espargits per les publicacions de l'època. A totes elles col·laborà i de més d'una fou fundador. Tal volta el seu èxit literari més franc va ésser la fundació, en 1879, de *La Ignorància*, amb En Mateu Obrador. Les pàgines del popularíssim setmanari satíric, espècie de *Punch* local on es bellugaven com titelles tots els figurins i figurants de la vida del temps, feren la delícia del seus contemporanis; i la veritat és que la gràcia d'aquelles pàgines, primeres que dins Mallorca es publicaren periòdicament en la nostra llengua, no ha estat superada ni igualada en cap dels intents posteriors. En Ferrà té un lloc ben assenyalat dins l'estol dels costumistes locals, la tradició dels quals quedà dissortadament trencada.

Estengué, d'altra banda, la seva col·laboració a camps molt diversos, i la seva signatura no manca al diari *El Ancora*, a la *Revista Balear* — on publicà una versió del *Viatge* de Laurens,—al *Museo Balear*, ni, sobretot, al *Bolletí de l'Arqueològica* en les seves primeres èpoques glorioses. I tot sempre amb la ploma votada al culte de les mateixes idees fonamentals, en defensa de la Religió, del nostre art i de les “coses nostres” que s'anaven perdent i de les quals volia servir-nos el record. Noble empresa, mantenguda amb ferma constància, paral·lelament a l'actuació professional d'una vida d'exemplar laboriositat. Retirat ja a casa seva, girà encara els ulls per darrera volta, en 1918, a l'escenari ciutadà de la seva infantesa, i, obrint el calaixet de la memòria, en tregué el suggestiu enfilall de recordances que va publicar sota el títol de *Ciutat ha seixanta anys*: darrer fruit d'una llarga carrera de realitzacions i, més llarga, d'ensommis. Temps feia que havia escrit:

*Així, enlluernat pels sommis,
a la vellesa he arribat,
i lo desconhort m'acora
i el rosari em ve a les mans... (1)*

Fou talment així, amb el rosari a les mans, com coneguèrem Don Bartomeu Ferrà, venerable ancià prestigiós, reclòs per la vellesa en el redós familiar i ocupant els darrers besllums de la seva vida mortal en la meditació de la eterna, que mai no havia perduda de vista. Sabíem que havia estat i era dels nostres. I a ell i a la seva obra donàvem, i no hem de negar-li mai, el lloc que sabé guanyar-se en aquella minúscula Valhalla insular, que el nostre afany més íntim incorpora instintivament a la més alta del doble renaixement d'un poble i d'una llengua.

JOAN PONS

(1) *Vesprada.*

MATEU OBRADOR BENNÀSSER

(ESBÓS BIOGRÀFIC)

(Continuació)

ERA el temps caòtic de la liquidació del règim monàrquic, del destronament d'Isabel II i l'adveniment de la República. (1) N'Obrador no més tenia aleshores vint anys i, amb tot, posat al cap de la "Revista" s'havia guanyada la confiança dels escriptors. L'article "Any nou, vida nova" amb què probablement iniciaria la seva vida periodística, era la primera anella d'una cadena mai no trencada que anà forjant a través de la premsa, informada d'esperit verament mallorquí no solament pel fons, sinò també per l'ús exclusiu de nostra llengua. N'Obrador ens deixà en "Gaceta de Mallorca" un tast anticipat del que seria un diari escrit en nostra parla. I és tan segura la direcció de la publicació en mans del jove Obrador que els homes de lletres no dubten d'aportar-hi el seu esforç. Així, tot fultejant la collecció, és plaent de trobar-hi els noms més prestigiosos de llavors: En Pons i Gallarza, En Gabriel Maura, Bartomeu Ferrà, Tomàs Forteza, Joan Alcover, Jeroni Forteza, Mossèn Josep Tarongí, Pere d'A. Peña, Jeroni Rosselló, Na Manuela de los Herreros de Bonet, Angelina Martínez, Victòria Peña i per no citar-ne d'altres, En Milà i Fontanals. Fou aqueix un dels col·laboradors primerencs i de gran vàlua. El número quart publicava "La Sirena" poesia que el

---

(1) Aleshores es parlava de la qüestió palpitant sobre la divisió de la península ibèrica en cantons o Estats federats. "El Diario de Palma" de 9 de juliol publicava un article "El Estado Balear" defensant el principi que nostres illes han d'ésser independents de qualsevol altre Estat peninsular, atesa llur posició geogràfica, furs especials, costums, idioma, història.

N'Obrador es dolia dels temps tempestuosos que atupaven l'Estat espanyol en la poesia "Dol" ("Almanaque para las islas Baleares" - 1886 - pag. 59.)

Quan el bon temps retorni i per la Patria hi haja
diades d'alegria, de pau i germandat,
llavors la Poesia los cors farà reviure,
i tornarem cantar.

director degué donar als caixistes amb legítima satisfacció i amb fumets de vanitat, puix venia d'un mestre seu, qui prou l'estimava. Entusiasmats N'Obrador no amagava la íntima i profunda gaubança que sentia vers l'autor, quan en lletra de 27 de febrer (1872) s'exclamava fora de sí: "Molt, molt content estic de que m'hajau enviada una de les vostres poesies. Amb molt bon gust la posaré en lo vinent nombre de la "Revista"... En Lluís Pons (que després de vós també és mon mestre) diu que llegint una poesia de les vostres li pareix que haveu viscut durant lo segle d'or de nostra literatura, perquè sabeu trobar de tal manera que no en saben molts poetes d'avui en dia, i les vostres composicions respiren classicisme per tots els poros."

I encara seguia dient més avall el rallador memorialista: "Contentíssim estic també de la promesa que em feis de dos articles de Literatura per publicar en "La Revista". Si tots los homos de ciència com vós ho fesseu així, per cert que el paper de la "Revista" es posaria a bon preu i pujaria ben amunt, com a vegades succeeix amb lo paper de Borsa".

I talment com desitjava, succeia, car la col·laboració tan nodrida donava a la publicació una gran valor. I tots posaven interès en que es mantengués llargament. Els mateixos conreadors constants del gènere humorístic, En Penya i En Ferrà, hi prenen un aspecte ben seriós, oblidats de llur caient satíric i francament rialler. Solament En Lleó Carnicer, adesiara, gosava comprometre la serietat acartronada i semi-oficialsca amb alguns dels curts. però enginyosos epigrames, que tan prodigà durant la seva llarga vida; per fer-ne, tenia les mans beneïdes. Veus aquí una mostra, per la relació que té amb el nostre biografiat:

A don Mateo Obrador
 Le dijo ayer un cajista:
 "Para ajustar la "Revista"
 Nos falta ripio, Señor"
 I el chusco Obrador exclama,
 Volviéndose a mí: ¿Qué hacer?
 Falta ripio, Carnicer....
 Dale tu algún epigrama."

En gran prolixitat cauria si hagués ara de recomptar la importància i diversitat de temes aparescuts en les planes de "La Re-

vista", durant els anys de la publicació. Recordem alguns noms d'autors, i citem alguns treballs.

En Barceló i Combis estudiava, acuradament, els mamífers de les Balears; En Miquel Rigo presentava la memòria descriptiva del Banc Balear; En Pere d'A. Penya, uns esbossos de Geografia baleàrica; En Milà feia el balanç de la literatura nacional espanyola durant l'any en curs; En Miquel Victorià Amer escometia "A la Jove Catalunya" encoratjant-la amb estrofes, flamejants d'entusiasme:

Joventut, esperança catalana
 Raça de Fivaller i d'Ausias March;
 Si algú et demana on vas, respon-li sempre;
 On volgueren mos avis arribar.

En Bartomeu Ferrà, examinava els banys àrabs arquitectònicament, i per no retreure'n altres, N'Obrador contava amb aquell estil seu tan popular i garrut, les rondalles mallorquines "Los tres fills del Rei" i "El Frare boig" i traduïa de l'espanyol "L'harpa de Becquer" inspiradora d'aquella altra d'En Costa, el ressó de la qual havia de desvetlar tot un món de poesia, i simbòlicament cantava el fet gloriós de la renaixença literària. També girava a nostra llengua N'Obrador, però firmant-se amb l'pseudònim *Aben-Assar*, la poesia "La Rosa groga" de Ratisbonne, i així moltes altres d'autors estrangers. En Bartomeu Ferrà, mentrestant estampava a can Guasp un volum de "Comèdies i poesies" i D. Josep Ll. Pons saludava l'aparició amb un article ben sencer alguns fragments del qual mostren clarament com parlaven dels nostres interessos espirituals els avantpassats d'ara fa prop d'una seixantena d'anys.

Mossèn Josep Tarongí proclamava gallardament "la unitat de la forma que és la manifestació més clara i llampant de la unitat de l'esperit"... I per millor atényer el seu propòsit presentava unes bases ortogràfiques. I perquè a la "Revista" no mancàs res, adesiara el folklore hi feia les seves aparicions amb les "Cobles del naixement del Bon Jesús", "Gloses de picat", "La donzella", etc. El folklore, que val a dir *ciència del poble*, era aleshores gairebé un rebrot, una tanyada que apuntava en la soca de l'arbre dels coneixements humanals. El seu estudi era emprés amb fallera pels intel·ligents, per tal com hi havien entrevista l'eficiència de novelles orientacions per la millor comprensió del caràcter dels pobles. El folklore emmiralla els seus trets característics; i aquests donen la clau per explicar el secret de molts de misteris amb aquells rela-

cionats i els mitjans per restablir llur personalitat ètnica. No és estrany, doncs, de trobar En Milà anar seny a perdre tot arreplegant material folklòric per tal de sistematitzar-lo, segons reclamava la novella ciència. Ençà i enllà es veien espigoladors feiners: En Pau Piferrer, En Pelai Briz, el nostre Marian Aguiló, gran Patriarca de la nostra renaixença, el pelegrí infadigable, cercant per camins de mala petja, per dins valls i muntanyes solitàries el pagès que li canti la cançó popular rajant de la seva boca com aigua fresca i destil·lada i pura, el mot i la frase de saba ben mallorquina, el romanç que encara ens parla, misteriosament, de gestes cavalleresques, en un mot totes les galanies i encisos que la nostra llengua conserva, gelosament, dins el cor de la pagesia, on s'arrecerà, quan els seus fills la tregueren de les ciutats, per encobeir-ne una altra d'externa, potser de més apariències, però no tan senzilla, garrida, franca i maternal. Per la tasca empresa, En Milà associava N'Obrador, com vérem ja. Mallorca per aquest fou un camp abundós. En el folklore vengué a pouar bona part de mots i girs, qui passats després pel sedàs del seu bon gust ens havien d'ofrenar aquells treballs tan de l'agre de la terra, empremtats amb aquella gràcia que no les comportava terrejar.

ANTONI PONS

(Continuarà)

LA LLUITA CONTRA LA FOLLIA

III

ETIOLOGIA O ESTUDI DE LES CAUSES

¿PER què un home es torna foll? ¿Quins factors intervenen pre-disposant o determinant l'esclat de la follia? És aquest el problema bàsic a resoldre, ja que no podrem atacar el mal si no anem a la rel, això és, a l'etiologia. Estudiant les causes farem qualque cosa més que lluitar contra la follia consumada: podrem prevenir-la. Heus aquí com l'etiologia constitueix de fet el primer capítol de la Higiene mental.

Estudiar les causes de la follia no és una tasca senzilla; hi ha moltes menes de trastorns mentals i al mateix temps no hi ha una causa única, sinó moltes d'elles, d'índole diversa que obren de mil i una maneres. Tal complexitat no deu estranyar; les lleis biològiques no es concreten en una fórmula rigurosa com les matemàtiques (1); la vida inclou sempre quelcom de misteriós i irreductible a les recerques analítiques, quelcom que escapa a les nostres ànsies d'objectivació, i aquesta irreductibilitat encara puja de grau quan estudiem la vida psíquica.

Per altra banda és molt trist, però hem de confessar en honor a la veritat que no coneixem les causes de totes les malalties mentals i així en parlar de la demència precoç i de la follia maníaco-depressiva estem quasi a les fosques.

Alguns autors parlen de causes *pre-disposants* que anirien preparant el terror a les causes *determinants*. Les primeres carregarien el canó de pólvora; les segones serien la guspira que provocaria l'explosió (Griesinger). La divisió sembla clara i definitiva i tan-

---

(1) Ja ho deia amb to festiu un dels meus mestres parlant de Letamendi: «Això d'estudiar biologia amb matemàtiques...!»

mateix es tracta de conceptes artificiosos creats amb mires pedagògiques, però que no responen a la realitat casuística. La sífilis, per exemple, obra com a causa predisposant o determinant, segons els casos, i el mateix direm de l'alcohol, etc...

Mes, amb tot i això, hi ha una causa netament predisposant i aquesta és l'herència. Començarem amb ella l'estudi etiològic de la follia.

Hem de fer abans una aclaració: Parlem de l'herència com d'una causa concreta, però cal dir a l'ensem que l'herència és un factor predisposant de tota la nostra vida, física i psíquica. Si els nostres pares—i amb aquesta paraula entengui's l'avior—acumularen exponents de salut, l'herència serà, com és natural, saludable; si ells ho feren al revés, l'herència serà morbosa o patològica. En parlar de l'herència com a causa de follia ens referim sempre a la segona.

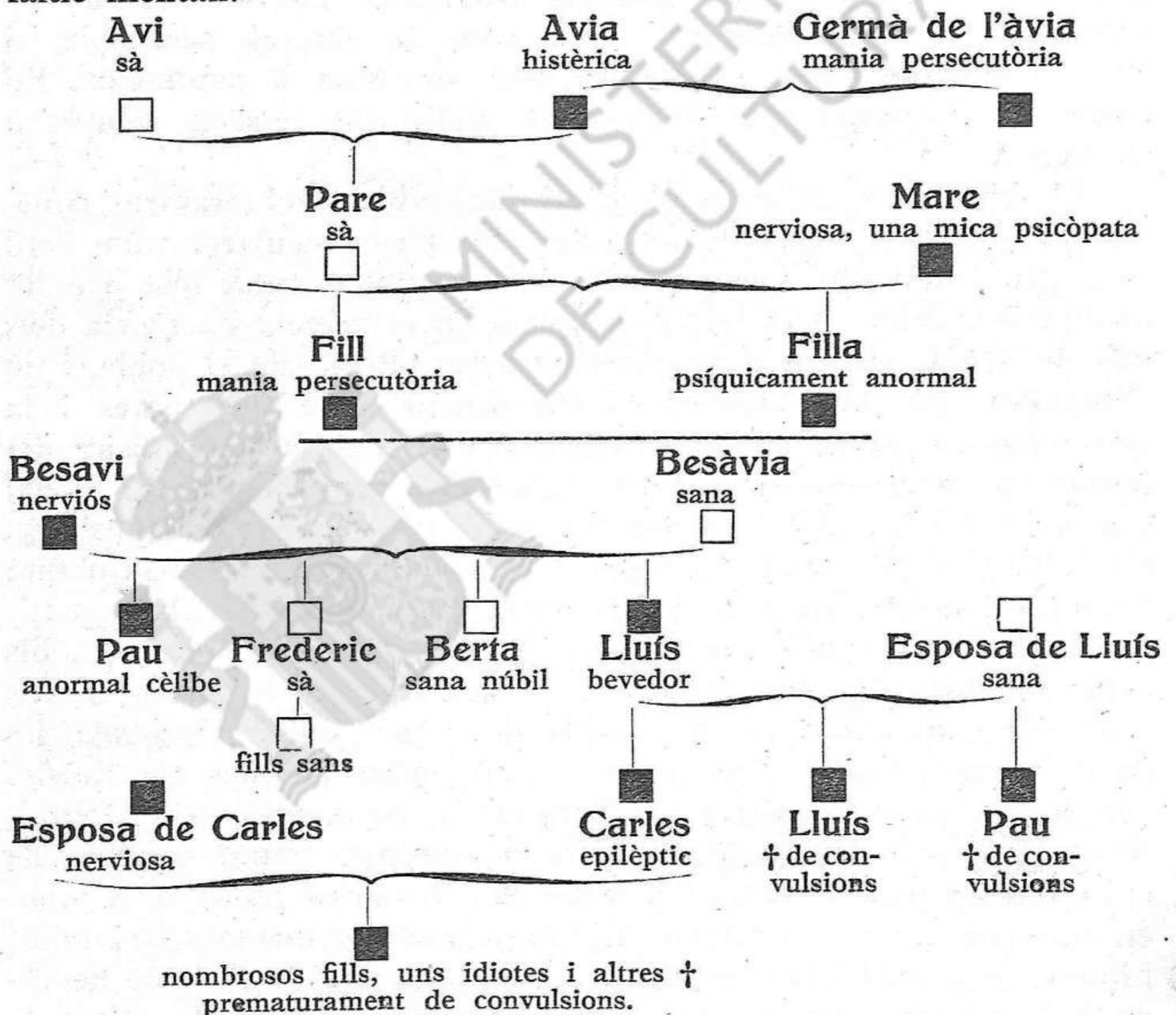
L'herència és un fet biològic incontestable i sobrerament conegut. Llegim en el llibre de Jeremies: «Els pares menjaren raïm verd i les dents dels fills s'estremiren...», (1) terrible veritat que deu fer meditar una mica, puix nosaltres cream en el present l'herència dels fills de demà. «Els tests s'assemblen a les olles», diu el poble, i no s'equivoca. Els fills hereden la constitució física dels pares i la transmissió a través de les generacions de certs caràcters físics determinats, és el que dona l'aire de família, com vulgarment es diu i així és clàssic parlar del nas borbònic, dels llavis dels Hapsburg, etc... (Corral) (2). Molts llinatges dels romans fan referència a dita herència familiar (els Ciceró, els Nasó, els Capitó, etc...).

L'herència psíquica és, segons Dejerine, la més manifesta. Els caràcters adquirits per l'educació es transmeten de pares a fills (races de cans caçadors, de cavalls de cursa, etc.). S'hereden les facultats artístiques i científiques i així tenim famílies de músics (els Bach), de matemàtics (els Bernouilli), de metges, (els Monro). S'hereden les males qualitats i així es coneixen també famílies de criminals (la família Chrestien donà deu membres morts a la presó en tres generacions (Grasset) (3); de degenerats mentals (els nombrosos casos d'idiòcia familiar o malaltia de Tay-Sachs); de neuròpates (la descrita tan magistralment per Dostoiewksy en «Els Germans Karamazov»).

(1) Capítol XXXI, versicle 29.
(2) Patologia general.
(3) Fisiopatologia clínica.

De vegades l'herència no és uniforme, sinó que de tant en tant apareixen tipus que semblen contradir-la; són aquells que justifiquen el proverbi castellà de «Padre santo, hijo diablo». Així tenim a Enric IV, Lluís XIV (1), Pere el Gran de Rússia, etc., antípodes dels seus progenitors. Aquesta aparent contradicció és perfectament explicada segons les lleis de Mendel per l'aparició dels caràcters recessius o de latència.

Vegin-se a continuació en forma gràfica dos exemples de famílies on es manifesta clarament l'herència patològica. Ambdós són extrets de l'obra de M. Fuhrman: «Diagnosi e prognosi delle malattie mentali.»

Els punts negres assenyalen els malalts i els blancs els individus normals. (2)

(1) Respecte de Lluís XIV el problema és difícil, ja que no apareix molt clara la paternitat de Lluís XIII. El Dr. Cabanés cita un treball històric de Raspail molt interessant establint el paral·lisme antagònic entre els dos Lluïsos.

(2) Barbens: «El cerebro, los nervios y el alma».

L'herència és transmesa pels pares al moment de la concepció. Cascun hi aporta una preparació remota i un altra de pròxima: la primera és la resultant de tots els factors que han actuat damunt d'ells durant la seva vida, sense oblidar el corresponent cabal hereditari, la segona fa referència a les circumstàncies que concorren a l'acte concepcional. L'Eugènica o ciència del bon engendrament estudia i prevé aquestes contingències; d'una part cal tenir en compte el grau de salut física, per altra banda no és indiferent l'estat moral dels pares en aquell moment solemne.

El grau de salut física: ¿Qui ho posarà en dubte? En certes malalties infeccioses com la sífilis i la tuberculosi està demostrada la transmissió hereditària. L'Epilepsia es pot transmetre per l'herència; recent és encara en nosaltres la imatge d'una client epilèptica amb la seva filleta, epilèptica també. (1)

De vegades no s'hereda directament la malaltia, no hi ha contagi entre la mare i el fill, però malauradament hi ha herència de terror perquè la mala llavor pugui arrelar.

Les intoxicacions agudes i entre elles hem de referir-nos principalment a l'alcohòlica, tenen gran importància. ¡Pobres fills concebuts dins la ubriaguesa...! Ja mai no podran treure's de damunt l'estigma de la degeneració. (2)

I si esguardam la part psíquica també en treurem profitoses conclusions: ¡Quina diferència entre la unió sexual acomplida dins una atmosfera de serenitat i de pau i la possessió turbulenta i furtiva...! Si en parlar del concepte de follia deiem abans que les passions exaltades converteixen l'home en un veritable foll; ¿quina serà la sort dels fills concebuts en plena follia amorosa, amb anguniosa esgarripança o amb la pruija del remordiment? (3)

Quan els pares aporten les mateixes tares, aleshores l'herència

(1) Segons una estadística de Raymond, citada pel Dr. Busquets de Barcelona 60 dones epilèptiques tingueren 244 fills i d'aquests 48 foren també epilèptics, 132 moriren a la primera infància i només 112 podien ésser considerats com a normals. De manera que el 74 % dels fills nasqueren degenerats. Busquets Teixidor. «La lucha contra los trastornos del espíritu». Barcelona 1928.

(2) Hi ha qualche autor modern, que sense negar la importància de la lluita antialcohòlica preconitzada per la Higiene mental, vol restar valor a la influència de la ubriaguesa durant la concepció dient que no hi ha proves irrecusables que ella sigui la causant de follies degeneratives i argumentant que les races alcohòliques no donen major proporció de dèbils mentals, epilèptics, etc., que les no alcohòliques. Tals afirmacions ens pareixen totalment inversemblants: nosaltres dissentim en absolut i creim en la doctrina clàssica de Flemming i Bouchereau.

(3) «La influència de l'estat psíquic anormal dels pares en el moment de la concepció és coneguda des de l'antiguitat. Hesíodo proscriu el coit a la tornada dels funerals pel temor d'engendrar fills melancòlics. Tristany Shandy va atribuir les rareses del seu caràcter a la inoportunitat del seus pares. I un dels fills adulterins de Lluís XIV concebut durant una crisi de llàgrimes i de remordiments de Madame de Montespan, emocionada per les cerimònies del Jubileu, manifestà sempre un caràcter especial que justificà que l'anomenessin *el fill del Jubileu*.» Gimeno Riera: La locura (datos de Ch. Feré).

és *convergent* i les tares apareixen augmentades a la descèndencia. Aquest punt ens du a parlar de la *consanguinitat* a la qual atribueix el gran públic una nefasta influència. Cal esvair aquest malentès: La consanguinitat no crea les tares sinó que realça les qualitats dels progenitors siguin elles bones o dolentes; per tant, la seva influència dependria d'aquesta condició.

Dins el capítol de l'herència cal parlar també dels factors que actuen sobre la mare durant l'embaràs. Les malalties infeccioses, els traumatismes, les emocions i disgusts soferts repercuteixen sobre el tendre cervell del fetus.

Recordem la forta proporció d'alienats i tarats mentals donada pels nascuts quan el setge de París i la *Comune (enfants du siège)*.

Passem ara revista a les causes que obren generalment com a *determinants*. Hem de fer, de bones a primeres, una distinció entre les físiques i les morals o millor dit psíquiques.

Les causes físiques giren quasi totes entorn de la intoxicació. Les intoxicacions poden venir de l'exterior (intoxicacions exògenes) i també poden originar-se en el mateix organisme (intoxicacions endògenes o auto-intoxicacions). Dins les primeres figuren, en primer lloc, les infeccions que emmetzinen el cervell amb les toxines de llurs microbis.

Totes les malalties infeccioses agudes poden provocar l'aparició de trastorns mentals: febres eruptives, còlera, tifus exantemàtic, blenorràgia, septicèmies, etc. Coneguts de tothom són els deliris febrils de la tifoidea, de la grip, etc. De vegades la impregnació tòxica dura llarg temps i de no ésser convenientement tractada, la psicosi pot esdevenir crònica (confusions mentals post-infeccioses).

Entre les infeccions cròniques hem de citar la malaltia de la son, la tuberculosi i la sífilis, però aquesta requereix un estudi apart per la seva importància.

Importada d'Amèrica després del seu descobriment és coneguda la terrible plaga a Europa des del segle XVI. Glosada la malaltia per poetes i enciclopedistes, fou tractada empíricament pels metges i fins a l'any 1905 no va ésser conegut l'agent causal (1). Posteriorment, els estudis de nombrosos investigadors, i entre ells els de Levaditi, han demostrat l'existència d'un *virus sifilític neurotrop*, és a dir, constituït per races de treponemes àvides del teixit nerviós. (2)

(1) El *treponema pallidum* o treponema de Schandin en honor del seu descobridor.

(2) En contraposició del *virus dermatrop* qui atacaria preferentment la pell i mucoses.

Tanmateix les relacions entre el sistema nerviós i la sífilis eren ja sospitades molt abans: Essmarch i Jessen a mitjan segle passat defensaren amb proves l'origen sifilític de la paràlisi general (Rogues). Malgrat això, hagueren de passar molts anys perquè aquesta tesi fos acceptada per la majoria d'investigadors.

Actualment ningú posa en dubte l'acció de la sífilis com a productora de malalties mentals. Les reaccions del líquid cèfalo-raquidi i els resultats brillants del tractament antisifilític als paralítics generals, són proves incontrovertibles.

La proporció de psicosis sifilítiques és crescuda. Només la paràlisi general dóna en el sexe masculí un percentatge d'un 10 a un 15 % en les poblacions manicomials. (Quan parlarem de la folia a les Balears tindrem ocasió de referir-nos a l'enorme xifra de paràlisi general que dóna la nostra província).

És tan gran la importància de la sífilis com a factor etiològic de la folia, que davant un malalt mental s'ha de pensar sempre amb ella. Les psicosis sifilítiques no tenen res de característic i poden presentar els quadres clínics més diversos: confusió mental, neurastènia, síndrome maníac, epilèptic, etc. La mateixa herència, estudiada abans, no és altra cosa moltes vegades que sífilis, i ella és la causa de degeneracions com la idiòcia, la imbecilitat, la debilitat mental, etc.

Després de les infeccions hem de parlar de les intoxicacions exògenes, pròpiament dites. Farem una distinció entre les intoxicacions anomenades de luxe, a base d'estupefaents (cocaïna, morfina, etc.) i les professionals (intoxicació per l'arsènic, mercuri, plom etc.)

Les primeres són ben excusadores i els qui cauen en elles ben aviat adquireixen una tendència morbosa a absorbir els corresponents tòxics. Al principi el desig és calmat amb quantitats relativament petites, però a mida que sorgeix l'adaptació, l'organisme demana dosis més crescudes i tal és la imperiosa tirania d'aquest desig que per calmar-lo el toxicòman no és detura davant res, passa per damunt fórmules i consideracions socials, arruïna el patrimoni familiar i fins i tot arriba al mateix crim, per tal d'aconseguir la funesta metzina.

Començarem parlant de l'*alcoholisme*.

Aquesta paraula fou creada per Maguns Huss a Suècia a l'any 1856 i s'aplica al conjunt d'accidents produïts per la intoxicació alcohòlica. (Regis) La paraula *alcohol* és aràbiga i significa cosa subtil. Altres autors creuen que el nom prové de la radical *Kaly* que vol dir cremar (Quirós).

L'alcoholisme és, sense dubte, la intoxicació més important degut a la seva generalització i extensió. Com diu molt bé Block, basta girar els ulls a l'entorn per veure que l'alcohol és a tot arreu; els carrers i places estan plens de cafés, a cada cantó s'ofereix un *bar* o una taverna.

Les begudes alcohòliques han estat fabricades i consumides des de les èpoques més antigues per tots els pobles civilitzats o salvatges. Els egipcis, els grecs, els germans i els gals coneixien la fermentació dels grans de cereals i fabricaven diverses *cerveses*. Altra cosa no és el *manduring* i el *fom tsou* a la Xina, l'*arak* a la India i el *cheng* al Tibet. A Noruega fan fermentar la saba de vern i als Alps la infusió de rel de genciana. Al Nord d'Europa fabriquen l'hidromel amb la mel. El *Kefir* i el *koumys* dels caucàsics són llets fermentades de camella o somera. (1)

L'alcohol és una metzina formidable que ataca tots els teixits i aparells de la nostra economia i origina en cada cas diverses malalties i així tenim la gastritis alcohòlica a l'estómac, la cirrosi de Laënc al fetge, l'arterioesclerosi juvenil a l'aparell circulatori, la nefritis escleròsica al ronyó, etc.

Però allà on els seus efectes són més contundents és damunt la cèl·lula nerviosa. En primer lloc perquè les lesions del sistema nerviós són irreparables—la cèl·lula nerviosa ja mai no es regenera—i en segon terme perquè les neurones, per la seva delicadesa estructural, són més fàcilment destruïdes per l'alcohol.

La intoxicació pot ésser aguda o crònica. La primera, de poques conseqüències per l'organisme, és la més ostensible i aparatosa per les reaccions antisocials que freqüentment provoca; la segona, en canvi, tranquil·la i sense estridències, és molt més greu i perillosa. Un dia i un altre va caient la gota que finalment acabarà per foradar la roca. La copeta diària d'anís o conyac produeix a la llarga més desastres que la ubriaguesa més escandalosa.

Hi ha per altra part moltes maneres d'alcoholitzar-se. Hi ha begudes alcohòliques fermentades (*xampany*, *cervesa*, etc.); d'altres destil·lades (*Rom*, *Curaçao*, *Kirch*, etc.); d'altres mixtes, els *aperitius*, on l'acció de l'alcohol és maridada a la de les essències augmentant el grau de toxicitat (*vermouth*, *absenta*); finalment la *civilització* i l'elegància de comú acord han posat de modà certes mescles fulminants (*cocktail*).

(1) «Block—Toxicomanies».

Però encara hi ha més. En parlar de totes aquestes begudes ho hem fet en el suposat que el component de totes elles era l'alcohol etílic; però no sempre és així; l'afany de lucre i la mala fe de certs comerciants han tirat al mercat alcohols dolents com l'amílic extret de la pastanaga, de la patata; el metílic, de la fusta, etc., consumits sobretot per la classe treballadora. No cal dir quant terrible és la seva acció.

Certs oficis predisposen a caure dins l'alcoholisme: comptats són els carreters, camàlics, cambrers, carregadors del moll, soldats colonials, etc., que no tinguin afició a la beguda. El mateix direm del món *alegre*: meretrius, *croupiers*, *estrelles de cabaret*, etc.

Les conseqüències socials de l'alcoholisme són prou evidents. L'acció de l'alcohol, com deiem abans en parlar de l'herència, radiquen a l'origen mateix de la vida. Kortisch de Belgrad ha publicat recerques molt interessants sobre l'acció d'aquest tòxic damunt les glàndules seminals. Els elements nobles d'aquestes glàndules degeneren com les cèl·lules del fetge i això és el que permet explicar la causa de tares hereditàries en els infants d'alcohòlics.

El quadre de l'herència alcohòlica, segons Morel, és el següent:

Primera generació: Immoralitat, depravació, excessos alcohòlics, embrutiment moral.

Segona generació: Ubriaguesa hereditària, accessos maníacs, paràlisi general.

Tercera generació: Deliri de persecució, tendències hipocondríiques i homicides.

Quarta generació: Intel·ligència poc desenrotllada, transició a l'idiotisme, extinció probable de la raça. (1)

Es coneix la genealogia detallada d'algunes famílies d'alcohòlics i és notable l'estudi de Dugdale: *The Jukes; a study in crime, pauperism, disease and heredity, also further studies of criminals*, on és exposada la història patològica dels Jukes, llinatge que ha quedat als E. U. com a sinònim de criminal. (2)

(1) «Morel—Traité des dégénérescences».

(2) «Constituïren el tronc d'aquesta família Adda Yalkes, nascuda l'any 1740, lladre i borratxa, i Max Juke caçador i pescador, nascut el 1720, qui, a conseqüència dels seus excessos, quedà cego a la vellesa. Tengueren nombrosa descendència legítima (540 individus) i il·legítima (169). No s'han pogut seguir fins al present totes les branques d'aquest arbre, però es coneix la descendència de cinc filles i la d'algunes branques colaterals durant set generacions.

Resumint les dades conegudes, Dugdale troba entre els Jukes 200 criminals, 280 pobres de carrer i malalts, 90 prostitutes i sifilitiques, sense comptar 300 nins morts prematurament, 400 homes sifilitics i 7 víctimes d'assassinat.

En conjunt, els membres d'aquesta família passaren 116 de presó i 734 persones de la mateixa hagueren d'ésser mantegudes a costa de l'Estat. A la quinta generació totes les dones eren prostitutes i els homes criminals. A la sisena generació el major dels descendents només tenia set anys.

Per acabar, en vuitanta cinc anys els Jukes costaren a l'Estat per assistència en manicomis, hospitals, presons, etc., cinc milions de pessetes.»—C. Bernardo de Quirós. «El alcoholismo.»

Segueix en importància a l'alcoholisme el morfinisme o intoxicació per la morfina.

La morfina és, sens dubte, el més important de tots els alcaloides de l'opi. L'opi és el suc espesseït del cascall (*Papaver somniferum*). Un bon opi deu contenir un 10 p^o/_o de morfina (opi de Smirna). (1)

La morfina no és com abans una metzina aristocràtica, reservada a les classes altes de la societat, sinó que s'ha feta popular. Certes professions donen un contingent nombrós de morfinòmans degut a les facilitats d'obtenció del tòxic (metges, apotecaris, estudiants de medicina, practicants, infermers, mossos de laboratori, etc...)

¿Com es cau dins el morfinisme?

De tres maneres, diu encertadament Rogues de Fursac: Amb fins terapèutics, per desig de sedació de l'esperit i per curiositat.

a) *Amb fins terapèutics*: En ocasió d'una malaltia dolorosa (tabes, còlics, etc.) té lloc la primera injecció de morfina. Després el malalt s'hi aficiona, ja no sap estar sense ella, es passa de l'ús a l'abús.

b) *Per desig de sedació de l'esperit*: És el cas dels atuits pel *surmenage* (soldats en temps de guerra, estudiants en l'època d'exàmens), dels desgraciats qui cerquen en la morfina una suprema consolació.

c) *Per curiositat*: Es tracta generalment d'individus predisposats, anormals. Suggestionats per influències de medi o per una literatura canallesca que fa l'apologia dels paradisos artificials, senten la pruija malsana de conèixer noves sensacions.

L'acció del contagi és, en aquest cas, ben evident. Basta un morfinòman per corrompre una *penya* d'amics, una *pupilla* per infestar un bordell i per convertir-se després aquest en un centre irradiador de morfinisme. Paul Rodet cita el cas d'un actor dramàtic qui havia format un club de morfinòmans. Aquest *apòstol* els reunia a ca seva i els procurava la droga o els indicava la farmàcia on podien adquirir-la, els ensenyava a falsificar receptes, en una paraula, els donava una *educació completa*.

Aquest afany de proselitisme arriba de vegades a l'obsessió. Una hetaira de nom Christina Mancini després d'haver punxat tots els éssers que l'enrevoltaven, amics, serventa, cans, moixos, etc., punxava... els mobles. (2)

La cocaïna coneguda des d'antic pels indígenes del Brasil i de la India qui cerquen en la masticació de les fulles de la *Khoca*

(1) Hi ha altres opis menys apreciats (opi d'Egipte, de Pèrsia, de Xina, etc.)

(2) Block. *Toxicomanies*.

l'estimulant per combatre el mal de muntanya, fa tot just una quinzena d'anys que s'ha introduït en el món civilitzat i ha obtingut una ràpida difusió. Aquest fet inquietant és degut en gran part a les facilitats amb què la metzina pot ésser absorbida per l'organisme. En efecte, la cocaïna no requereix el marc escenogràfic de la intoxicació per l'opi amb els seus divans, coixins, llums, pipes, etc., ni exigeix un baptisme cruent per la picada de l'agulla com passa en la iniciació morfínica. Res de teatralitat, ni de sacrificis, un petit gest com si es tractés de pendre *rapé* i això és tot.

Els centres difusors de la cocaïna són principalment els *cabarets*. És clàssic parlar de Montmartre i del Barri Llatí a París.

Es cau dins la cocaïnomania per snobisme, per ociositat o per curiositat malsana. En canvi, és raríssima la intoxicació originada amb fins terapèutics. Literats, oradors i artistes estan particularment exposats a cercar en la cocaïna l'excitant que desperti la seva adormida fantasia. (1)

Farem gràcia als lectors de la intoxicació per l'opi, de la heroïomania, tan desenrotllada als Estats Units, així com de l'eteromania que ha fet desastres a la raça irlandesa.

Quant a les intoxicacions professionals citarem solament les més importants, la *saturnina* produïda pel plom i l'*oxicarbonada* produïda per l'òxid de carbó. No ens hi podem tampoc entretenir.

Ens falta parlar, encara de les intoxicacions endògenes o auto-intoxicacions. El seu estudi assoleix la més alta importància i segons certs autors (escola de Kraepelin) una de les malalties que dona xifres més elevades a les estadístiques manicomials, la *demència precoç* és deguda a l'autointoxicació. La *melanconia* seria deguda també, segons altres psiquiatres, a la mateixa causa.

Però no cal discutir teories per proclamar d'una manera definitiva aquella importància. Basta recordar els trastorns mentals a la diabetis, els deliris dels urèmics i les psicosis pròpies de la dona, (folia de la pubertat, menstrual, menopàusica, de l'embaràs, del part i de la lactància) anomenades també genitals, i explicables solament per l'autointoxicació, per donar a aquesta causa el valor que realment es mereix.

JOAN I. VALENTÍ

(Seguirà)

(1) M. Caron, Cap de la *Brigade Mondaine* de París, organització políciaca especialment dedicada al servei de la *Bohemia* ha establert una relació entre l'ús dels estupefaents i les produccions cubistes, futuristes i dadaistes de pintors, escultors, músics.—Block. *Lloc citat*.

LLETRA DE BARCELONA

No menys que l'observar el rebrotament de les branques, que durant l'hivern han tingut aparences de mort, ens és grat veure com cada any amb la primavera, quan al camp i a la ciutat tot sembla renéixer a l'impuls d'una nova saor, reviuen també pels nostres carrers i pels nostres parcs, les velles dances. Per això sovint, sota un cel lluminós i net i prop de la pàl·lida verdor d'una esponerosa arbreda, tot sentint el murmuri de frescs brolladors que s'enfilen gràcils amunt com a joncs, ens plau de veure ballar sardanes al Parc aquests diumenges de primavera.

Fa bo també veure com la tradició dels nombrossos centres excursionistes es manté invulnerable als corrents sedentaris d'avui i es manifesta més esponerosa que mai en aquesta època primaveral, propícia a les llargües eixides, i que poguem comptar per dotzenes les societats excursionistes que cada festa s'escampen a recórrer la terra.

Tot això, enfila sortosament amunt l'eura de la nostra esperança i ens fa palès que encara a la nostra ciutat febrosa no s'ha esvaït l'amor a les coses pròpies i que hi bateja, viu i sà, l'espirit racial.

Ho palesa també per un altre caire i, en certa manera, ens manté l'optimisme ben encès, el fet de trobar-se oberts i concorreguts encara, malgrat la crisi en aquest ordre regnant, els tres importants teatres de companyies catalanes, que durant l'hivern ens han ofert una trentena d'obres vernàcules, que si pel nombre desmenten la dita de la decadència de la cultura nostrada en aquesta branca, tanmateix per la qualitat no ens farien assegurar la fortalesa del nostre teatre contemporani. Malgrat la vàlua del nom dels autors i dels assumptes i matèries tocades, no esbrinam, en efecte, en la majoria de les estrenes, sinò una lamentable mediocritat. Exceptuem només, d'entre tanta fullaca, l'obra d'En Vinyes "Qui no

és amb mi..." (la millor sense dubte d'enguany), "Mamà política" d'En Pompeu Crehuet (comèdia bellament escrita sense recórrer a trucs grossers), "La Glòria" de Mossèn Garriga (que ens fa recordar "El Místic" d'En Russinyol) i la rescentíssima tragèdia en vers "Judit" d'En Josep M.ª de Sagarra, el fecund autor que en uns mesos ens ha ofert un amplíssim poema, una novella discutida i una comèdia no mancada de mèrit ("Les llàgrimes d'Angelina"), i possiblement ens costarà feina trobar res més de bo entre les obres estrenades.

Tanmateix, un premi que el setmanari "Mirador", tan jove i ja tan popular entre nosaltres, oferí per a la millor estrena d'enguany, l'ha guanyat N'Alfons Roure amb la seva comèdia-vodevil "La Florista de la Rambla", mantinguda al cartell de l'Espanyol durant uns mesos. No pretenim desconèixer les condicions d'En Roure ni podríem oblidar qualcuna de les seves obres, no desprovistes de mèrits indubtablement, però creim que "La Florista de la Rambla" no es pot considerar ni d'estona com un model per cap estil. Res d'estrany té, tanmateix, que un plebiscit fet, sí, ple de bona fe pels organitzadors, però no mancat de defectes que sobresurten al primer cop d'ull, atorgués el triomf a una obra tal, que si en realitat representés el gust del nostre públic o significués les seves preferències, ens faria pensar seriosament que, en el gènere teatral, avui, en efecte, estem irremissiblement perduts...

En canvi, en l'aspecte musical, sobretot pel que es refereix a aquests tres darrers mesos, no sembla sinó que mai el gust i les preferències populars no s'havien trobat a un nivell superior. Ho demostren bé la quantitat verament exorbitant de belles audicions i notabilíssims concerts que hem tingut la joia d'assaborir des del gener ençà en la multitud de sales musicals obertes, entre les quals sobresurten les del nostre gloriós Palau, on triomfa plenament aquests dies l'orquestra Pau Casals, les superbes audicions de la qual són digne continuació de les que aquests últims temps allà mateix hi han donat el notable quartet venecià "del Vittoriale", la "Masa Coral de Zamora" i el cor "Smetana" de Praga, que ens sorprengué cantant cançons catalanes. Entre els concerts que tampoc podem menys d'assenyalar figuren els de l'"Associació d'Amics de la Música" (per compte de la qual hem pogut sentir el guitarrista Joan Nougués, el violinista valencià N'Abelard Mus i el violoncellista rus Alexandre Barjansky) i els no menys notables de Quaresma del Liceu dirigits per l'eminent mestre rus A. Glazunow, en qual teatre també triomfà

plenament En Baltasar Samper, amb la seva "Suite de cançons i dances de Mallorca".

En el gènere literari no ens és fàcil, per contra, assenyalar esdeveniments importants, puix cau dintre un camp més bé polític l'èxit editorial de la "Valorització de la Pesseta" de Cambó.

La "Sala Parés" ens ha ofert, en pintura, una interessant exposició d'art català modern i una altra d'En Josep Mompou. A les "Galeries Laietanes", també entre altres, hem pogut admirar exhibicions elogiabls, com la d'En Francesc Gimeno i En Josep Cardona. A les "Galeries Dalmau" foren interessants les d'En Llätzer i d'En Pujol i Camarasa. I, en fi, a la "Pinacoteca" i a la "Sala Busquets", han obtingut potser l'èxit més remarcable, respectivament, N'E. Calwey i En R. Llimona, En Juli Pasqual i En Laporta Astort.

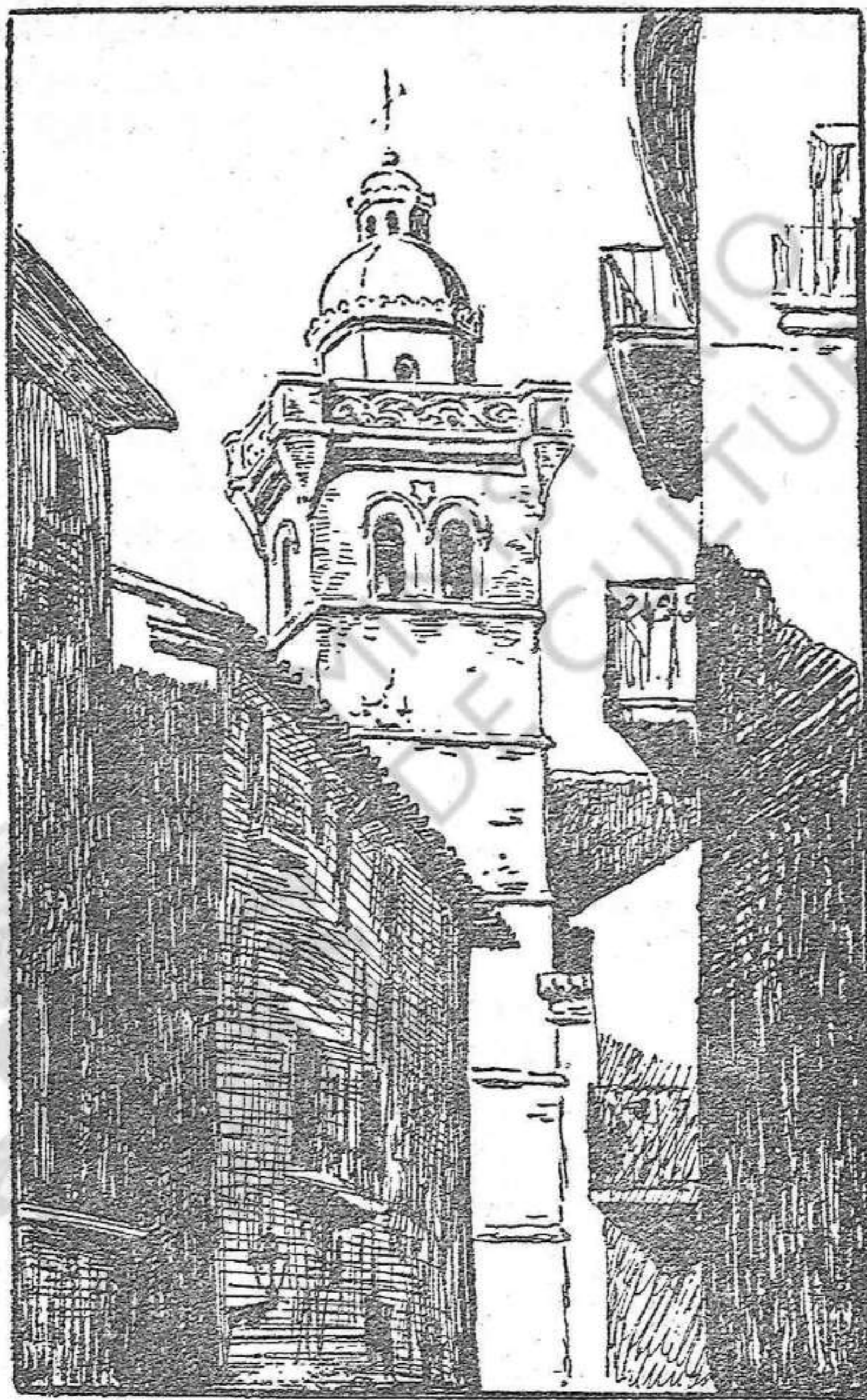
Per acabar, direm quelcom sobre les conferències dels nostres cercles i Ateneus, aquests darrers mesos en plena activitat. A l'"Enciclopèdic Popular", ultra desfilat-hi En J. V. Foix, l'incansable propagandista d'"Oc", En Josep Castro, que ens delità parlant de naturisme, i altres notables disertants, s'ha anat desenrotlant el curset anunciat sobre diverses matèries, que han estat tractades per oradors de tant prestigi com En Josep Parnudella ("Educació del caràcter"), En Rovira i Virgili ("Les idees de Proudhon"), N'Emili Mira ("Estudi de les Persones"), N'Ambrosi Carrion ("Les Passions al nostre teatre"), i el venerable Dr. Serra Hunter, que aiximateix ha repetit les seves notables disertacions sobre "Matèria i esperit de la filosofia moderna" a l'"Ateneu" del carrer de Canuda, on dintre el cicle de filosofia que organitzà la susdita entitat, En Joaquim Xirau ens demostrà una vegada més la seva gran competència i erudició.

Per últim, en aquest darrer Ateneu citat han tingut lloc les primeres conferències retribuïdes, que organitzades per la novella societat "Conferentia Club", comencen sota els més bons auspicis. Gràcies a aquesta entitat, d'un alt sentit europeu, ens ha estat permès de fruit de la paraula de l'illustre professor francès Mr. Alexandre Moret i del doctor alemany Karl Vossler, que tan val dir la d'uns homes avui considerats com uns dels més eminents tribunicis de l'Europa contemporània.

F. V. B.

DE LA CIUTAT VELLA

F. Salvà de L'Allepassa

CAMPANAR DE SANT FELIP NERI

EFEMÈRIDES MALLORQUINES

ABRIL DE 1230

ERA pels primers dies d'abril de 1230, (1) quan Jaume I sortia, per segona vegada de la Ciutat, a combatre els moros de la muntanya. L'intent anterior havia fracassat i, ara, l'acompanyaven en aquesta empresa el seu oncle En Nunyo Sanç, el Bisbe de Barcelona, el Mestre de l'Hospital, N'Eximèn d'Urrea i altres cavallers amb l'host.

Començava la primavera, les falzies xisclaven dins el blau del cel, els moixos d'or i les roselles de sang sorgien entre el verd de les pastures, i les vares florides de les porrasses sembraven el camí de goig, com un auguri de victòria.

El propòsit del rei era d'entrar a la muntanya i netejar de moros les encontrades de Sóller, d'Aumelluig i de Banyalbufar, defensades per En Xuaip, (2). Però, arribada l'host a l'Alqueria d'Inca hagué de variar el seu projecte davant les noves que els adalits portaren, i Jaume I, després de tenir consell amb els cavallers entesos en armes, decidí d'anar a trobar una bona cavalcada de sarraïns, refugiada a la serra d'Artà, en la història reial: d'Artana.

"Hem trobat una solució, que si la seguim no caldrà que tornem tan malauradament a Mallorca; perquè si diuen que nos hàgim vingut per trencar aquesta muntanya i nós no fem res, hi tornarem amb deshonor". (4) Jaume I dona el nom de Mallorca a la Ciutat de Palma i en les paraules transcrites es traslluu tot el sentiment cavalleresc de l'època i la consciència de l'honor. Els cavallers li respongueren: "Si Déu m'ajut, bo és que la fem!" I tota la mainada emprengué el camí vers el lloc marítim d'Artana, on arri-

---

(1) Joan Binimelis, Pvre.—"Nueva Historia de Mallorca y otras Islas a ella adyacentes"—Volum II.

(2) Jaume I—"Crònica".

(3) Joaquin Maria Bover—"Historia General del Reino de Mallorca"—Volum I.

(4) Jaume I—"Crònica".

baren en un bon dia de calor, i "s'atendaren vora un riu que era allà baix, al peu de la costa." (1)

La causa que el Conqueridor se n'anàs a Artà i no entràs a les muntanyes de Sóller fou que en aquestes hi havia més de tres mil moros ben armats, superiors en nombre als homes que ell portava i coneixedors experts d'aquelles serres i comellars, la qual cosa feia improbable l'èxit de l'empresa, com clarament explica ell mateix en la seva "Crònica". I no ens explicam perquè en Bini-melis a la història de Mallorca, Cap. XXV, diu: "Arribaren tots a l'Alqueria d'Inca, i d'allà partiren cap a la muntanya anomenada d'Artana, muntanya la més alta de la illa, la que coneixem ara pel nom de Puig d'En Torrella" (Puig Major). La dita aclaració toponímica està del tot equivocada, com ho demostren a més de la "Crònica" tots els historiadors coneguts. A més, hem de tenir en compte que els sarraïns, en nombre de mil cinc cents, s'havien refugiat en una cova, i així com no en coneixem cap al Puig d'En Torrella capàs d'hostatjar tal gentada, tothom sap que a la d'Artà hi podrien estar amples ferm.

A trenc d'alba del dia següent a l'arribada a les costes d'Artà, quan els corbs marins que allí crien es desvetlen i es capbussen a dins la mar rosada de sol ixent, començà la batalla. El rei pujà sobre la roca amb altres cavallers, i fou fet així: "I els nostres els combatien per l'entrada de la cova; i la muntanya era tan pendent i tan alta, que acabava en punta, i la roca eixia fora; i en mig d'aquella roca havien estat fetes les coves, que cap pedra que vingüés de dalt no podia fer mal a les coves on els moros estaven; però hom podia tirar pedres a algunes de les barraques que ells havien fet. I quan els nostres els combatien i ells volien eixir a impedir l'escomesa, algunes de les pedres que els nostres els tiraven els feien dany." (2)

Passat migdia el rei i D. Nunyo davallaren de la roca per menjar, i mentres ells menjaven, el Mestre de l'Hospital "va fer cadena de les seves bèsties, i lligà l'una amb l'altra; i amb una corda bona assogà un home, i al capdamunt de la cadena féu encendre foc amb llenya seca en un calderó; i deixaren anar aquest home suaument i poc a poc amb aquell foc encès. I quan veié que era a l'indret de les barraques calà foc a una d'elles; i feia molt de

(1) Jaume I—"Crònica"

(2) Ibid ibid

vent, i l'una després de l'altra s'encengueren, i se'n cremaren ben bé vint. I nós quan veiérem aquell foc, mentre menjàvem, tinguérem una gran alegria. I mentrestant, el Mestre els féu dir que es rendissin, sinó tots eren morts. I ells digueren que farien aquest tracte: que del matí de l'endemà, que era el dia de Sant Llàtzer, de Quaresma, fins a vuit dies, si els de la muntanya no els havien socorregut, que ens en anéssin, que ells es rendirien, però no com a captius. I que rendirien la fortificació i tot ço que hi havia. I el Mestre vingué vers nós amb aquest tracte, i ens digué abans que nós li responguéssim:—No accepteu aquest tracte si no es rendeixen a vós com a captius; que s'ofeguen i morts són, els vilans—". "I tots acordàrem que això es fes d'aquella manera. I el Mestre tornà allà dalt, i concediren que es rendirien a nós com a captius, si els de la muntanya no els havien socorregut al cap de vuit dies." (1)

L'enginy del foc, que segons memòries i documents, (2) fou duit a terme, mes o manco com el rei diu, pel cavaller Antoni Moix amb l'ajuda del seu germà Perot, va ésser premiat per Jaume I, qui honrà les armes de dita família, que eren un moix cervical rampant, tacat de negre en camp d'or, posant a la cimera un braç armat que tira una sageta amb una ruda de foc encès.

Mentre el rei i l'host esperaven que passàs el terme dels vuit dies concedit als moros de la cova, per la seva rendició, s'acabaren els queviures i el rei i més de cent homes s'alimentaren amb set pans, que oferí En Guillem de Montcada, fill de Ramon, sobre un mantell de grana i amb la benedicció d'un clergue; el fet que tanta de gent menjàs abastament amb tan poca cosa es considerà com un miracle. Els Montcades, d'aquell dia ençà, deixaren les armes del seu casal de Baviera i prengueren set pans d'or en camp vermell (3).

"I els de l'host no tenien pa, sinó que anaven a cercar forment en les masies dels sarraïns, i el torraven i en menjaven." "I ens vingueren a preguntar si podien arriscar-se a menjar carn, i nós els donàrem llicència que en poguessin menjar. I Don Pero Maça féu una cavalcada amb cavallers i amb homes de l'host i amb almogàvers. I trobaren una cova on hi havia sarraïns, i ens envià missatge dient-nos que li trametéssim ballestes, sagetes i pics;

(1) Jaume I.—"Crònica".

(2) Binimelis i Bover—Obres citades.

(3) Ibid   ibid   ibid   ibid

i ho vàrem fer, i els combateren durant dos dies, i en tragueren cinc cents sarraïns.” (1)

“I quan arribà el Diumenge de Rams, a sol eixit, enviàrem missatge als sarraïns de les coves dient-los que ens complissin el tracte que ens havien fet. I digueren que encara no era tèrcia, i que l’haviem d’esperar. I nós els diguérem que tenien raó, però que s’aparellessin a davallar. I ells s’arranjaren, i es plegaren la roba de vestir, i ens deixaren allà dalt molt de forment i d’ordi. I passada l’hora de mitja tèrcia començaren a davallar, i n’eixiren mil cinc cents. I prenguérem dos mil sarraïns, que ocupaven ben bé una llegua de la roca; i la cavalcada hagué pres unes deu mil vaques i trenta mil ovelles. I entràrem alegrement i satisfets a la Ciutat de Mallorca.” (2)

Bé hi podia entrar satisfet, Jaume I, a la Ciutat de Mallorca, carregat de gesta heròica i de riquíssim botí. El Diumenge de Rams de l’any 1230 beneí les seves palmes i les branques d’olivera, però no per tothom foren símbol de pau, sinó que alguns les prengueren com a bàcul de martiri i d’esclavatge.

RAMON DE MALLORCA

DIBUIX DE G. ALOMAR

(1) Jaume I—“Crònica”.

(2) Ibid ibid

E L S L L I B R E S

OBRA DEL CANÇONER POPULAR DE CATALUNYA.—*Materials*, Volum II.—Barcelona, 1928.—459 pp., 28 × 22 cm.

No fa gaires mesos que donàvem compte de l'aparició del primer volum de "Materials" editat per l'"Obra del Cançoner" i de nou ens sorprèn aquesta benemèrita Institució amb un altre volum, tan considerable com aquell i potser més interessant encara.

Comprèn aquest segon volum una replega composta d'estudis monogràfics, memòries de missions de recerca, crònica, etc., treballs alguns d'ells d'una positiva valor, com no es podia menys d'esperar, donades les signatures que els subscriuen.

Esmentarem en primer terme, no solament perquè és el treball amb el qual comença el llibre, sinó també per estudiar-se en ell una de les més grans figures mallorquines del renaixement, la biografia que ha escrit Mn. Joan Puntí i Collell del nostre Marian Aguiló i Fuster.

El biografiat apareix com el que fou: un gran recercador de les lletres de les nostres cançons; un recercador, però, conscient de la seva tasca, com en són bona prova aquestes paraules seves: "Al cerciorar-me de la unitat del diccionari, de la sintaxi, etc, vaig creure que es devia tornar a la unitat que podríem dir acadèmica, tota vegada que no havia desaparegut ni dels rituals dels diferents bisbats, ni dels manuals dels notaris, ni dels catecismes, i, sobretot, i aquesta és la gran raó, no havia desaparegut de la poesia vertaderament popular".

Aquesta clarividència seva el duu a recórrer els dominis lingüístics catalans, valls i muntanyes, illes i continent, adalerat en cerca de la paraula pura, de la paraula encara viva que temia que no desaparegués per sempre abans de la seva troballa.

No fou, però un folklorista tal com avui entenem aquesta paraula. El Folklore, com a ciència, aparegué fora de casa ben després d'haver ell començat la replega de cançons. Allò que el mogué a recollir-les va ésser l'amor, el seu gran amor a la llengua vernàcula.

Mn. Puntí ens fa reviure en el seu cordial estudi, d'una manera ben evocadora, aquest gran patriarca que estimà—diu—"amb tendreses de fill i follies d'enamorat, la nostra terra".

Dos altres treballs, fills ambdós de pacients i sòlids estudis, mereixerien més que el petit comentari que podem dedicar-los des d'aquest lloc. Ens referim als titulats "Cromatisme, modalitat i tonalitat en les cançons populars catalanes" del Mtre. Francesc Pujol i "Elements gregorians dins la Cançó popular catalana" de Mn. Francesc Baldelló.

Contràriament al que fins avui s'admetia, sosté el Mtre. Pujol l'existència d'un cromatisme característic en la cançonística catalana i afegeix que, en alguns dels seus aspectes, pot considerar-se oriental, com en diferents tonades, glosses i cançons de

Mallorca, però que caldrà encara estudiar si—com sospita—“la incorporació d'aquest cromatisme oriental a les nostres cançons ha seguit un procés d'assimilació prou intens per tornar-lo substància pròpia, inconfusible amb l'autèntic cromatisme oriental”.

Aquest estudi del Mtre. Pujol constitueix un treball documentadíssim i dels més interessants que s'han escrit sobre la nostra cançonística. És una mostra del talent del seu autor i fa esperar amb impaciència el que ens anuncia referent a la riquesa rítmica, a les alternàncies de mètrica en les nostres cançons.

Mossèn Baldelló hi publica un estudi comparatiu entre la melodia gregoriana i la nostra cançó popular.

Creu l'autor del treball que, apart de la influència dels trobadors en les cançons catalanes, els cantaires anònims, del poble, no podien fer-se estranys a les influències musicals que el poble rebia i aquestes no podien venir sinó del temple. Afirmar la seva tesi amb nombrosos exemples musicals que mostren analogies, de vegades sorprenents, entre el cant popular i el gregorià.

El volum esmentat comprèn, encara, dues “Memòries” de Missions de recerca, de les quals són particularment interessants les “Selectes dels materials recollits”, compostes de 81 cançons en una i 60 en l'altra.

Una “Crònica” corresponent a l'any 1923 i deguda a la ploma de Mn. Puntí clou aquest excel·lent llibre, nova mostra de l'activitat de l'“Obra”, magnífica realització de la “Fundació Concepció Rabell”.

Llàstima solament que quatre pàgines signades per Francesch Matheu ens suggerixin ridícules intoleràncies ortogràfiques que avui fan més pena que altra cosa.—E. P.

MIGUEL COSTA Y LLOBERA.—*Horacianas y Visiones de Palestina.*—Traducció del P. José Vargas Tamayo.—“Biblioteca Emporium”, Gustau Gili, Barcelona. 1928.

Hem llegit amb gust singularíssim la traducció a l'espanyol de les “Horacianes” i les “Visions de Palestina” del nostre inoblidable Costa i Llobera, feta pel P. José Vargas Tamayo, jesuïta colombià.

Precedeix aquest treball un estudi preliminar de l'obra d'En Costa, degut al Dr. D. Antoni Rubió i Lluch, primer que la va donar a conèixer dins Amèrica, i a Colòmbia precisament, fa més de trenta set anys. Aquest estudi crític, en el qual resplendeix la viva comprensió del nostre poeta i una admiració cordialíssima, és una de les pàgines més efusives que haja inspirat l'obra lírica d'En Costa i Llobera. Tan justa i càlidament sols podia dictar-la un veritable gust per la bellesa clàssica i una amistat entranyable com fou la del Dr. Rubió i Lluch amb el nostre gran poeta, del qual acompanya també una traducció de “L'Harpa” signada pel mateix Dr. Rubió.

De la labor del P. Vargas Tamayo, direm senzillament que és una de les més admirables labors de traductor que mai no haguem vistes. L'esperit i la forma de l'original, amb totes les bel·leses d'aquella versificació fluida i d'aquella prosa concentrada, de clàssica mestria, passen íntegres dins aquesta versió, que com a mallorquins ens omple de gratitud i ens aconsola del total desconeixement en què fora de Catalunya s'ha tingut l'obra d'En Costa, malgrat haver-se alçat la veu de Menéndez i Pelayo i la de Valera per declarar-lo un dels lírics de major força nascuts darrerament dins Espanya, inclòs en llengua castellana. I, en efecte, no saltres cercam en và dins la poesia espanyola del XIX l'obra mestra que iguali l'himne “En las catacumbas de Roma.”—F.

GONÇAL DE REPARAZ (FILL).—*La Plana de Vic*.—“Editorial Barcino”, Barcelona, 1928.—340 pp. + XL de gravats.

Que lluny són aquells dies que al col·legi apreníem per Geografia unes llistes de noms, sovint difícils i enrevessats, vertaders suplicis pels que érem flacs de memòria! De llavors ençà, quan de camí no ha fet la ciència geogràfica! El que era una freda enumeració de noms, és avui una càlida narració de fets. La Geografia Humana ha fet el miracle d'aquesta transformació.

A Catalunya des de 1912 en què Mr. Raoul Blanchard donà el seu curset monogràfic de Geografia Humana de la Muntanya, organitzat per la Mancomunitat, s'han seguit els corrents moderns en aquest ordre d'estudis amb un interès creixent.

El *leader* d'aquesta nova ciència a Catalunya fou En Pau Vila. Avui, però, ja pot comptar amb nous col·legues d'entre els quals sobresurt aquest català d'adopció, En Reparaz, fill, que acaba de donar-nos el fruit de molts d'anys d'estudi i excursions per una comarca catalana: la plana de Vic.

La primera part del llibre està dedicat, 80 pàgines, a Geografia Física. D'aquesta part, els dos primers capítols, que tracten de Geologia, estan escrits per Mn. J. R. Bataller. En els dos restants s'estudien el clima i el relleu de la comarca.

La part major del llibre és la segona que correspon a la Geografia Humana. Una senzilla enumeració dels capítols ens donarà a comprendre l'interès que desporten: L'ocupació del sòl i la seva història. Els agrupaments humans i llur gènesi. Geografia social. L'agricultura. La ramaderia. La indústria. El comerç. Les vies de comunicació i el tràfec.

L'obra ha estat construïda amb un pla rigurosament científic, però l'estil de l'escriptor és tan fàcil i planer que es llegeix tot d'una tirada com una novella... interessant. És aquest el millor elogi que sabríem fer-ne.

¿Quan podrem esperar una Geografia semblant de Mallorca?—E. P.

E. ALLISON PEERS M. A.—*Ramon Lull. A Biography*.—Londres.—XVIII+454 pp.

Són pocs els que llegint el nostre Beat, no es sentin intensament captivats per aquesta gran figura, brillant, altíssima i plena de tendresa. Entre el robust brancatge del roure de la seva filosofia—digué Ruben Dario—es troben nius de rossinyol i, cercant per dins el fullatge, hom va descobrir mil aspectes distints que fan que, en acabar, admirem bé el filòsof, bé el savi, el patriarca del llenguatge o l'apòstol segons el temperament de cadascú. I si fos possible prescindir de tots aquests caïres, resta encara el seu amor a Déu, tan intens, tan volcànic que tot i comptar sis segles, els seus himnes, vibrants encara, són capaços d'emocionar-nos profundament, mentre quedi en la nostra ànima la més petita espurna de fe.

Mr. Allison Peers, s'ha posat varies vegades en contacte amb Mallorca, ha sabut sentir amb la seva sensibilitat delicada, l'esperit franciscà que flota per damunt de la nostra illa i ha acabat essent un fervent admirador de Mallorca i de la seva primera figura el Beat Ramon.

En un voluminós llibre ha escrit un seriós treball, una biografia interessantíssima del nostre màrtir.

Encapçalen l'obra, com a lema, les primeres estrofes de la poesia de Joan Alcover «Mallorca i Ramon Lull» i la seva dedicatòria al poble mallorquí, senzilla i bella, traduïda diu així:

«Al poble de la illa de Mallorca, del qual he estat hoste en varies ocasions i en la cortesia, generositat i senzillesa del qual viu l'esperit del Beat Ramon».

El treball biogràfic és mesurat i ponderat. Ha pogut l'erudit autor anglès, estudiar serenament les fonts i les dades, sense deixar-se dur de l'exaltació devota o patriòtica, tan freqüents, com diu el lullista Obrador, en les biografies del Beat.

En estil concís va desfilant tota la vida admirable de Ramon Lull. El seu naixement, la seva conversió, els seus estudis i les seves diferents obres més cabdals, de les que en fa un lleuger anàlisi, procurant dibuixar l'esquema i l'esperit de cada una d'elles. Aquest estil precís, diguem-ne científic, és adaptat per l'autor a les diferents circumstàncies i així el veim tornar-se senzill i càndid en descriure els episodis tradicionals de la vida de Ramon Lull: La Mata escrita, la conversió...

D'aquesta manera l'autor va presentant als lectors anglesos tota aquesta admirable vida, des del bressol fins al sepulcre.

Hem de citar aquí que l'autor s'adapta, sense pedanteria—com diu ell mateix—a l'ortografia catalana per indicar els noms i llocs de Catalunya, València i Mallorca. Acabada la biografia, fa un estudi de l'estat actual del lullisme, dedicant paraules d'agraïment al gran lullista, En Jeroni Rosselló, que en els últims anys de la seva vida, rendit en una cadira, treballava intensament en la seva obra lulliana. El seu continuador, Mateu Obrador, a qui la mort prematura el priva de fer la gran biografia que tenia en projecte, i recorda també tots els lullistes mallorquins per acabar citant els moderns autors com Mn. Galmès—al qual dedica paràgrafs de justa alabança—Riber, Mn. Alcover, Campins i l'arxiduc d'Àustria Lluís Salvador que treballà conservant en les seves possessions quelcom de l'esperit de Ramon Lull. En frases d'agraïment per a tots els que l'han ajudat en els seus treballs acaba dibuixant la figura de Ramon Lull tal i com és avui, i aquí l'estil anglès pren tonalitats insospitades, ja que l'erudit, acabada la seva tasca, deixa anar quelcom de l'entusiasme que la gran figura li fa sentir i en totes les seves paraules hi ha un lleuger vibrament d'emoció. Recorda Mn. Cinto, que definí bellament el Beat com una àliga amb veu de rossinyol.

La seva obra—acaba dient el biògraf—és indestructible. Aquí tenim «Blanquerna» que desafia tota crítica. El que resta de Ramon Lull és immortal i el que no ho era morí ja fa temps.

Ens plau, de bon de veres, donar compte d'aquesta obra, que a més del seu mèrit innegable com obra erudita, té el de donar a conèixer a nous sectors el nostre gran patriarca i en la que es transparenta una devoció per Mallorca i els seus habitants digna del tot el nostre agraïment.—J. V.

FRANCESC CAMBÓ.—*La valoració de la pesseta.*—Biblioteca d'Estudis Econòmics Socials i Polítics.—Volum I.—Llibreria Catalònia.—Barcelona 234 pp.

Amb "La valoració de la pesseta", que duu a la coberta el nom prestigiós en el món de les finances de l'exministre de Finances En Francesc Cambó, ha iniciat la sèrie de les seves publicacions la "Biblioteca d'Estudis Econòmics, Socials i Polítics."

El tema és de caracter tècnic i per ell s'interessaran, en primer terme, els financers; però està tractat de tal manera que l'obra és assequible a tothom; claretat i senzillesa són les seves característiques.

Conté el tom els articles que el Sr. Cambó va dedicar al tema de la cotització i valoració de la pesseta, partint de la nota oficiosa publicada pel Govern en Novembre de 1928, articles que tengueren gran ressonància, fins al punt que el Govern

va considerar que devia contestar-los i va fer-ho primer per boca del cap del Govern i després per la del Ministre de Finances.

Aquestes opinions governamentals foren replicades en altres articles per En Cambó. Dits articles, en ésser publicats en el llibre, han aparegut íntegres, la part més notable i més emocionant dels mateixos són els fragments destinats a la defensa de les llengües pairals.

Clou el text un epíleg on l'illustre economista reitera les seves posicions i teories respecte a cada caire del problema, de tanta importància, per al país; i finalment figuren fins a 17 annexes, que contribueixen a aclarir notablement les teories exposades en els articles.

L'edició de "La valoració de la pesseta" està feta amb la severa dignitat pròpia del caràcter del llibre i de la casa editorial que el presenta.

***

Darrerament ha aparegut en altre tom de la mateixa Biblioteca; el titolat "Tornant de Ginebra", del jurista Francesc Maspons i Anglasell.

És un estudi sobre l'actuació i tendència de la Lliga de Nacions, del qual ens ocuparem en el número pròxim.—R.

M. T. VARRÓ.—*Del Camp.*—Traducció de Mn. Salvador Galmés.—"Fundació Bernat Metge".—Barcelona.—146 pp.

Mn. Salvador Galmés, el vigorós i mallorquiníssim prosista, que suara adscribia el seu nom a la tasca humanística i patriòtica de la "Fundació Bernat Metge", amb la versió de "D'Agrícolia", del vell Cató, acaba de donar-nos una altra traducció del mateix to i tema d'aquella: la de "Del Camp", de M. Terenci Varró.

No és just, tal vegada, dir del mateix to, ja que Varró no pot ésser comparat qualitativament a Cató, per més que la seva producció quantitativa siga crescutíssima, sobrepasant les 70 obres diverses, contengudes en més de 600 llibres. Però tot i havent estudiat amplament i fonament la filosofia, no és un filòsof; essent un arxiu de coneixements històrics, no és un historiador; coneixedor del llenguatge, no és gramàtic ni filòleg; havent produït tant no és un literat.

Una de les conclusions primàries que el lector es formula després de la lectura de "Del camp" és que dos mil anys que han passat des de que Varró va escriure, als 80 anys, aquesta obra, no han servit per perfeccionar una feina tan fonamental per a la humanitat com el cultiu de la terra, base de la riquesa col·lectiva i senyal indicador de la cultura general. Aquests vint segles passats hauran servit per perfeccionar els elements tècnics auxiliars; però, en el fons, res pot la humanitat d'avui ensenyar als coetanis de Varró, malgrat de trobar-se aquests en un període de franca decadència, cap al final de la República i principis de l'Imperi.

Terenci Varró, l'home més savi del seu temps, segons Ciceró, exercí càrrecs polítics a la península ibèrica i va acabar per ésser director de la biblioteca pública fundada per Cèsar a Roma; va ésser condemnat a proscripció sota el poder de M. Antoni, si bé, passat el temporal polític, pogué retornar a les seves activitats predilectes.

Escrigué de tot i sobre tot, però sense innovar ni assimilar res; es va limitar a canalitzar un enorme caudal de coneixements procedents de les més diverses fonts, sense deixar-hi la influència de la seva personalitat.

Els tres llibres de temes rurals aplegats sota el títol "Del camp" són: d'agricultura, en termes generals; un altre d'explotació del bestiar; i l'altre d'indústries derivades de l'agricultura, que tenen el seu lloc apropiat a les granges; essent aquesta divisió la que el temps ha assenyalat i consagrat com a definitiva.

Mn. Salvador Galmés ha fet una versió acuradíssima i ajustada tant a l'esperit de l'autor com a la dignitat exigible a tot traductor. El seu insuperable coneixement del lèxic lullà i el seu domini de l'esperit i la parla de la pagesia han donat a l'obra un llenguatge viu, ric, ple de fluïdesa i esponderós de dicció.

Una magnífica "Introducció" sobre la persona, l'obra i l'estil de Varró, deguda a Mn. Galmés, precedeix la traducció amb la qual la «Fundació Bernat Metge» continua la vasta empresa d'incorporar els clàssics a la nostra llengua, edificant una obra que recolza damunt dues pilastres incommovibles: el patriotisme viu i la cultura autèntica.

***

Citem també que junt amb "Del Camp" ha aparegut, dins le sèrie de la «Fundació Bernat Metge», el tom V de les "Vides Paralleles", de Plutarc.

Com la d'anteriors toms, aquesta versió és deguda a Carles Riba, i la revisió ha estat feta per Lluís Nicolau d'Olwer.

Comprèn aquest tom les vides de Coriolà, Alcibiades, Demòstenes i Ciceró.

DEL nostre estimat amic i col·laborador, En Bartomeu Darder i Pericàs, hem rebut les següents publicacions:

"La Paleografia de la Mediterrània Occidental, segons les idees d'Émile Argand". Tirada apart de la Revista Catalana de Ciència i Tecnologia "Ciència".—Tipografia Occitània.—Barcelona.—II pp.

"Contribución al estudio del descubrimiento de aguas subterráneas por medio de las varitas de zahorías". Tirada apart de la Revista "Ibérica". Impremta d'"Ibérica". Barcelona.—44 pp.

"Els petrolis a Mallorca". Tirada apart de LA NOSTRA TERRA. Impremta d'En Francesc Soler i Prats.—Palma.—6 pp.

Els tres treballs esmentats van ilustrats amb profusió de gravats, gràfics i estadístiques demostratives, i són una mostra més de la labor intensiva del seu autor, que junta a la importància dels temes objecte d'estudi, l'atractiu de la seva literatura escaient i agradosa.—R.

RECULLS DE FORA

Al "Carnet de les Lletres" de "La Publicitat" del dia 12 llegim:

"La Societat Arqueològica Lulliana, la més antiga i gairebé la més prestigiosa de les nostres entitats culturals, avui regida per una Junta en la qual figuren elements de gran vàlua, té el projecte d'editar de nou el Còdex dels Reis, que es conserva a l'Arxiu Històric de Mallorca i que conté les franquícies donades per Jaume I als pobladors de la illa, després de conquesta.

El dit Còdex és una autèntica meravella, com ho prova el fet d'ésser sempre una de les coses que es mostren als visitants de Mallorca, quan aquests pertanyen a aquella casta d'homes que es preocupen de les qüestions espirituals.

El projecte és fer una edició que serà realment una cosa notable, tant des del punt de vista de l'obra material, ja que compta encarregar-se a una casa de París, especialitzada en aquestes qüestions, com des del punt de vista de l'obra interna, perquè compten amb la cooperació d'un professor de la Universitat de Friburg, que es troba aquí ja iniciant el seus treballs.

Això vol dir que realment l'edició que es prepara serà una edició cara i per tal d'ajudar a les despeses l'Arqueològica va visitar, per mitjà d'una comissió, el batle, a fi que l'Ajuntament presti la seva ajuda a la iniciativa de la benemèrita Societat.

Sembla segur que aquesta ajuda serà concedida i bé s'ho mereix la idea dels elements de l'Arqueològica, que d'aquesta manera volen commemorar dignament, amb un acte ple de noblesa literària, històrica i artística, el centenari de la incorporació de Mallorca a les terres governades pel gran Conqueridor".

L. N. T. veurà amb goig la realització d'aquest important i representatiu projecte.

***

El Doctor Aguadé i Miró publicà a "La Nau", un "Comentari" titulat "La vulgarització mèdica". El fet que faci referència a un company nostre no és motiu, ens sembla, per deixar-ho de consignar en aquesta Secció, sinó que, al contrari, ens plau d'aprofitar aquesta avinentesa per assenyalar novament i públicament, la transcendència i eficàcia que assoleix aquest tenacíssim popularitzador de la Medicina i de la Higiene Socials, que és N'Emili Darder, amb les seves conferències, gairebé contínues, i les seves publicacions vulgaritzadores. L'exposició senzilla i raonada, fan que l'obra de l'amic Darder arribi al cor mateix del nostre poble, la qual cosa és el millor estímul per continuar-la i engrandir-la.

***

Vicents Bernades, a "La Publicitat" ha publicat un ben orientat article sobre "L'obra a desenrotllar pel Patronat del Turisme" en el qual intenta d'establir una "divisió geogràfico-turística, precisament per evitar que el visitant que entra a la Península sense un pla determinat no se'n torni cansat i decebut de no veure el que precisament hauria volgut". Proposa al Patronat de Turisme aquest ordre: 1. Andalusia; 2. Catalunya i Mallorca; 3. Les Ciutats històriques de Castella; i 4. La Cantàbrica i Galícia.

Ens interessa subratllar el que diu respecte de les nostres comunicacions.

"Però on, sense motius que ho justifiquin, està més desemparada l'atracció del turista és a Mallorca, que tant i tant podria fer-se. És clar que primer que tot, cal anar a una millora del servei dolent, insuficient i caríssim que hi ha de vapors entre Barcelona i Palma"...

Sense comentaris; tots ho sabem i patim de sobres.

* * *

Lluís de Zulueta ha dedicat un magnífic fulletó d'"El Sol" a l'illustre President de Txecoslovàquia, T. G. Masaryk, —amb motiu de complir "l'avi" el seus setanta nou anys—, prenent peu de la conferència sobre els "Sokols" que donà al paranimf de la Universitat central el ministre d'aquella República a Madrid.

Ja de temps enrera les nostres preferències socials-polítiques es giren vers aquest modèlic Estat republicà i demòcrata. I és fervent l'admiració i simpatia que sentim pel seu forjador i primer President.

Per això ens ha plagut la nova de la constitució, a Madrid, d'una Agrupació d'Amics de Txecoslovàquia—entre els quals voldrem comptar-nos—sobretot si aquests accepten tota la significació i realitat social de la més envejable de les democràcies liberals.

És ben recent i significatiu l'èxit que ha assolit l'Exposició del Gravat i de l'Art del Llibre Txecoslovac a Madrid i a València, organitzada per aquella nova Agrupació i la Societat d'Amics de l'Art. Barcelona no queda, però, endarrerida en aquesta noble tasca de coneixença i de difusió de l'obra cultural, artística i patriòtica d'aquest poble capdavanter.

Les "Edicions de l'Arc de Barà" han dedicat el segon volum de la Biblioteca d'Estudis Socials i Polítics a l'obra fecunda i a la vida gloriosa de "Masaryk". Aquest és el títol de la versió catalana que Ramon Fabregat ha fet de l'estudi d'Evzen Estern, secretari de l'Institut Social de la República Txecoslovaca.

* * *

Havem rebut, llegit i admirat els dos primers números de la segona època de la gasetta tolosenca "Oc".

"Oc", transformat en setmanari de literatura, arts, ciències i esports serà l'avantguarda del mistralisme i del federalisme, és a dir, de l'occitanisme integral.

"Coununien tòutis ensen!". La germanívola aspiració del Mestre de Malhana, és complida.

Sols hi manca la contribució de les Balears. Mallorca, que ha incorporat a la llengua catalana la millor part de l'obra mistraliana té el dret, i per això el deure, de fer sentir la seva veu dins aquest consorci espiritual suara rebrotat.

Maria A. Salvà i Guillem Colom, especialment, són obligats a inflar les tres veles blanques del "bastimen de Maiorco".

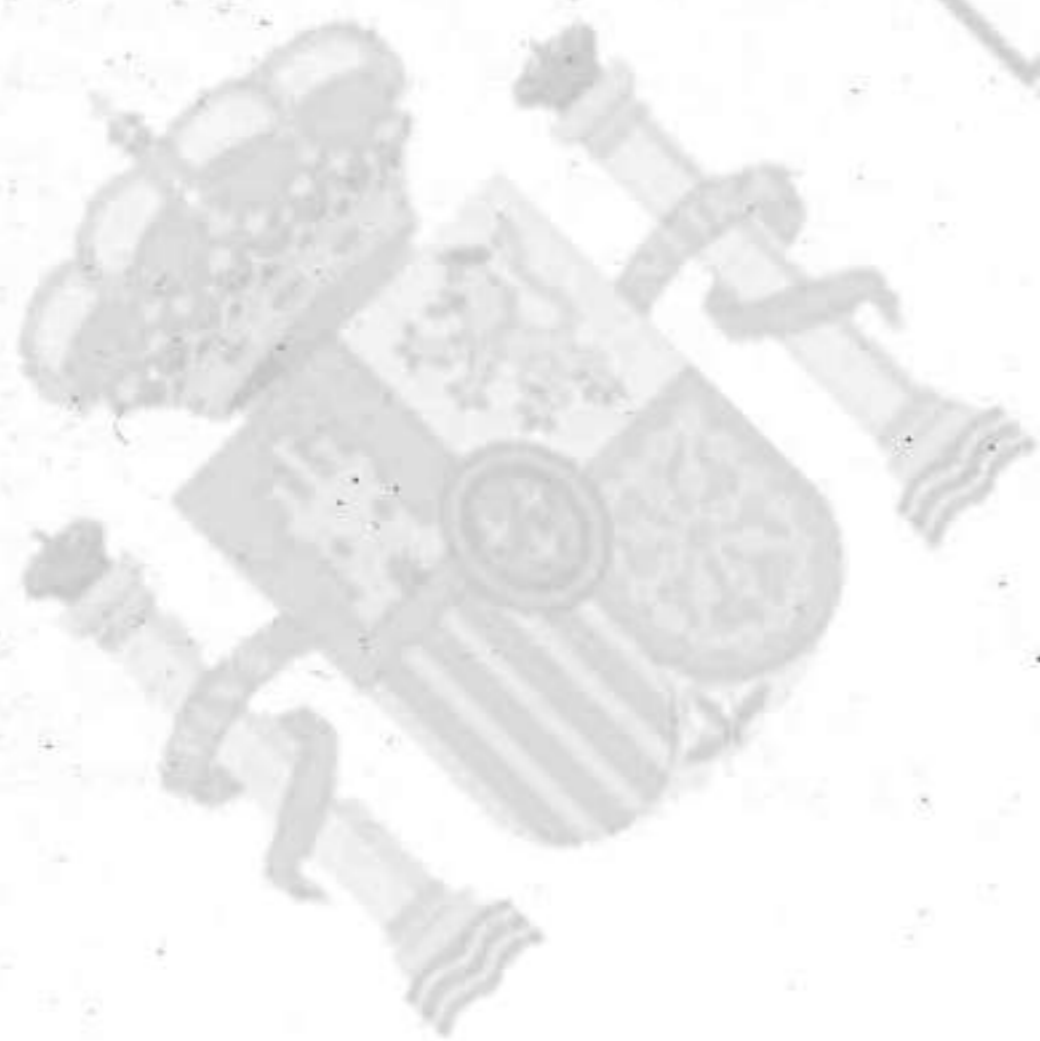
* * *

"Excursionisme" l'admirable monitor quinzenal dels excursionistes catalans ha publicat un número extraordinari—12 d'abril—per commemorar el seu primer any de vida esforçada i fructosa.

Honora les seves planes amb la publicació del "Cant dels Joves" de Maragall i de "L'Hèroe" del nostre Costa i Llobera, i d'un grapat d'articles interessantíssims dels quals remarquen especialment: "L'excursionisme escola de ciutadania", per Nicolau d'Olwer, "Farça i Ironia", per E. V. Foix; i "L'educació física i els seus avantatges" per I. Soler i Damians.

En aquest mateix número trobem anunciat, un "Concurs de Dibuixos" a la ploma per premiar els quatre millors originals d'unes postals. La finalitat d'aquests dibuixos ha d'ésser la propaganda de l'excursionisme amb un esperit de virilitat, optimisme i joventut.

Tenim les bases del Concurs a disposició dels nostres dibuixants que hi vulguin concórrer.—F. de S. A.

N O T I C I A R I

CONCERTS

No podia començar millor les tasques en el nou local, "Domus Artis", l'"Associació per la Cultura Musical", ja que sense cap mena de reserves podem afirmar que el Quartet Calvet, que hi donà dos concerts els dies 30 i 31 del mes passat, és un dels millors quartets de corda que han passat per la nostra ciutat.

Aquesta agrupació la componen els senyors Calvet (violí primer), Guilevitx (segon violí), Pascal (viola) i Mas (violoncel) i poques vegades es poden escoltar quatre concertistes que a més de posseir una tècnica tan perfecta, hagin assolit un grau tan alt de compenetració i ponderació entre ells.

Els programes comprenien dos quartets de Mozart, el n.º 21 *en re major*, i el n.º 14 *en mi bemoll*, en els quals tota la bellesa immaculada, tota la lluminositat de Mozart ens foren trameses amb un perfecte equilibri entre l'expressió i el sentiment.

De Beethoven s'executaren els quartets de l'op. 18, n.º 4 *en do menor* i n.º 5 *en la major*. Són obres escrites al volt dels vint anys i el mestre estava encara influït per Haydn i Mozart. Hauríem preferit sentir dues altres obres escrites ja més dintre la seva maduresa, no perquè els seus primers quartets manquin d'inspiració, sinó perquè això hauria donat més varietat al programa. Tant el quartet n.º 4,—el *patètic* com se l'anomena per estar escrit en el mateix to que la coneguda Sonata d'igual nom i deixar traslluir un semblant estat d'esperit,—com el n.º 5 que revela un estat d'ànim feliç, poc freqüent en Beethoven, obtingueren una interpretació meravellosa.

Els autors moderns estigueren representats amb dues de les tres millors obres "da camera" que han escrit. En efecte, ens foren donats el *Quartet en sol menor, op. 10*, de Debussy, i el de Ravel *en fa major*. Junt amb el *Trio* d'aquest últim, dubtem que hagin estat encara superats modernament.

Expressament ajuntem aquests dos noms i ho fem perquè, en realitat, l'un no es podria comprendre sense l'altre. No entendríem Ravel sense abans haver admès i entès la transformació profunda operada en la música per Debussy. I, amb tot, són dos temperaments distints. Debussy, un sentimental que es domina i que fa d'aquest domini una norma de suprema elegància. Ravel, un cerebral que recerca en fred l'emoció estètica i que, per raó del seu gran *savoir-faire*, l'arriba a encomanar a l'oient.

Ambdós foren dits pels seus intèrprets i compatriotes amb una delicadesa tan gran, que no es perdè cap de les mil subtilitats de què estan plenes aquestes partitures.

Amb gran goig tornariem a sentir el Quartet Calvet i els aplaudiments amb què tota la sala, completament plena, l'acomiadà ens fan tenir esperances de veure realitzat aquest desig la pròxima temporada.

* * *

El dia 16 es presentà al Teatre Principal per primera vegada al públic, l'Orquestra del "Montepío Músico Palmesano", dirigida pel Mtre. Domenico Rossi.

Absents de Mallorca en la data indicada, no podem donar compte d'aquest concert, però ens plau d'assenyalar que el programa responia, en conjunt, a un criteri bastant encertat, dintre d'un cert eclecticisme.

La premsa diària acollí favorablement aquesta temptativa de constituir una orquestra a Palma i no cal dir com unim els nostres als vots emesos perquè això sigui ben prest una realitat.—E. P.

EXPOSICIONS

Aquest mes ens toca parlar de tres exposicions que han ocupat els salons la major part dels dies. De les dues inaugurades aquests darrers dies del mes en parlarem en el número vinent. Fet i fet, les tres exposicions de les quals hem de fer la "crítica" aquest mes, poden incloure's en la mateixa modalitat acadèmica que solament interessa al públic mitjà, que en matèria artística no vol complicacions i es complau amb las vulgaritats mes insípides. D'aquestes tres exposicions n'hi ha una que es salva quasi de miracle. Anem a veure per què.

CRISTÒFOR PIZÀ

En Pizà, pintor acadèmic que no ha oblidat mai les ensenyances de la seva estada a Roma, que abans era la ciutat que dictava les normes pictòriques del temps, se salva pel miracle del lirisme, del sentiment que amara i dóna calor a la fredor estantissa de l'escola. En Cristòfor Pizà exposà la seva obra—més de trenta quadres—a les "Galeries Mallorquines", durant tota la primera quinzena d'abril. El degà de la pintura mallorquina, salvant isolades excepcions, ha viscut sempre apartat dels "centres" artístics de Mallorca. Dintre de la modalitat aquesta de la pintura mallorquina, no obstant, En Pizà ocupa un lloc preferent. El lirisme, el sentiment que hi ha en l'obra d'En Pizà és el producte de la seva convivència amb la contrada que el va veure nèixer. L'academicisme de Roma es veu en l'estructura de l'obra, però l'alè inefable que hi ha en ella és el producte de la intimitat amb el paisatge que sempre ha pintat. L'academicisme d'En Pizà no molesta gens. El record de Roma l'ha acompanyat en les seves transfiguracions lírico-pictòriques de l'horta de Sóller. I aquest record ha estat servat sempre pur perquè En Pizà ha permanescut apartat del mercantilisme pictòric al qual s'ha donat una part de la pintura mallorquina.

Sense dubte, la seva vida retirada ha influït en la seva obra. Es veu que En Pizà no ha "viscut", per a bé seu venturosament, en els medis artístics de Palma fa molt temps. La seva pintura més que d'avui, ens parla d'ahir. Dintre de la pintura mallorquina, En Pizà ens fa l'efecte d'un "endarrerit". És més aprop d'En Ribas i d'En Terrasa, per exemple, que d'aquests temps de la indecisa i pobre—amb pobresa d'esperit—pintura mallorquina. Sia dit això com a elogi de la seva obra que ha sabut servir-se dignament dintre de les petites corrupcions artístiques de la illa.

L'obra d'En Pizà, que mereixia ésser més coneguda a Mallorca, cal jutjar-la com a expressió d'una constant convivència amb el mateix paisatge. És característica dels límits que l'artista li ha posat. És expressió de l'amor de l'artista per a la contrada inspiradora. Pintura quasi local. A l'artista li basten i li sobren els límits de la contrada per a les seves realitzacions. En Pizà fuig dels paisatges espectaculars. La Vall de Sóller és prou

gran per a ell. Té abastament amb els arbres de la Vall, les casetes, les sínies. La pintura d'En Pizà consona perfectament amb l'època i el medi en què s'ha desenvolupat, lliure de tota influència d'actualitat. És expressió de suavitat, d'amor. Dues coses que també formen l'aureola de la seva laboriosa vida de pintor.

* * *

L'Exposició d'En Pizà va assolir un èxit merescut i amb aquest motiu i el d'haver exposat la totalitat de la seva obra que ha sofert la valorització definitiva, els seus amics varen aprofitar la coincidència feliç per retre-li un homenatge que es va traduir en un banquet públic donat el dia 19 a l'Hotel Victòria. A l'entorn d'En Pizà varen seure una cinquantena d'amics i feren ús de la paraula en elogi seu els pintors Bernareggi, Junyer (S.), Ferrà i Gelabert, i el nostre col·laborador, el poeta Guillem Colom. En Sebastià Junyer demanà en el seu parlament que l'Ajuntament de Sóller donés el nom d'En Pizà a un carrer o plaça de Sóller. LA NOSTRA TERRA es va adherir espiritualment i materialment a aquest homenatge tan just.

MANUEL RAMÍREZ

Del 13 al 24 d'abril ha exposat a les "Galeries Costa" el pintor castellà Manuel Ramírez.

Deixant apart consideracions d'ordre extra-artístic que salten a la vista en aquesta exposició, però que no ens toca a nosaltres jutjar, ens serà molt fàcil entrar dins la part, diguem-ne "artística", d'ella. L'èxit oficial i crematístic el teníem per descomptat. Aquesta classe de pintura és la més assequible a la mitjana que es pensa entendre en coses d'art. L'exposició d'aquest senyor ha demostrat una cosa, novament. Com és fàcil de fer aquesta pintura de "clixé", de "tòpic" que es cultiva amb èxit a Mallorca. No cal preparació de cap classe per fer-la. No cal documentació artística. Cal solament sortir i pintar sense capficar-se. El camí més fàcil és el que tots els pinzells hi duen. Al senyor Ramírez no li ha costat molta pena, essent un "amateur", arribar a igualar-se amb el mestre. Arribar a sub-Cerdà. Als molts pintors mallorquins que cultiven aquesta fàcil modalitat pictòrica els ha sortit amb el senyor Ramírez un competidor.

Precisant més la nostra idea diríem que la pintura del senyor Ramírez està feta a estones perdudes. L'"artista" en deixar els quefers quotidians pren la volada enlairadora, i a pintar se'n va, però tot i volent ésser el pintor de la naturalesa tal com aquesta es veu, és el més gran mistificador que hem conegut. Ens preguntem si és possible que una visió normal de les coses pugui produir aquell detallisme innecessari. Potser pinta amb vidre d'augment. Altrament no seria possible arribar a pintar tantes pinyes i branquetes com hi ha en aquell quadre dels pins, i tantes roques com apareixen en les costes dels altres, i tantes onadetes, ¡ben comptades!, com apareixen en els quadres amb escenes de la costa, la qual cosa vol dir que es va escarrassar de fer totes les que hi havia a la mar i potser qualcuna més. Per al senyor Ramírez no hi ha hagut l'Impressionisme, ni tots els altres moviments artístics que han donat peu a la moderna pintura d'avui. Ens veuríem amb feines per catalogar la seva producció. ¿Academicisme? Sí, dels més estantissos. Aquest academicisme que sap de les coses el detall fotogràfic i el reproduïx de memòria, sense veure'l en la realitat i en la seva totalitat de massa, de forma, no més perquè sap que hi és, mirat d'aprop.

En una paraula, la visió que tanquen els seus quadres està desproporcionada amb el detallisme que hi figura, la qual cosa produeix un desequilibri evident.

El quadres del senyor Ramírez tenen categoria d'oleografies. El detallisme fa que les coses siguin retallades i crues. Podríem també assenyalar en aquesta exposició molta coloraina, això sí, però manca de veritable ambient en les quadres.

ELISABETH RINGER

A les "Galeries Mallorquines" del 16 al 23 d'abril, dibuixos a la ploma i al llapis i olis de la pintora hongaresa senyoreta Elisabeth Ringer.

L'exposició de la senyoreta Ringer és, jutjada en la seva totalitat, l'obra correcta i acadèmica d'una avantatjada deixeble d'una Acadèmia de Belles Arts.

MARGINALIA

És aquesta, potser, una de les darreres crítiques que escrivim per a LA NOSTRA TERRA, ja que un canvi de residència ens privarà de fer crítica artística de la localitat. Hem d'agrair a la Direcció d'aquesta revista la benevolència amb què ha acceptat els nostres escrits que hem procurat sempre emmotllar-los al to correcte i seriós d'aquesta publicació. Encara que alguns d'ells hagin estat un xic incissius, no hem volgut mai significar amb això una "agressió" personal a ningú. Tot el que hem dit ha estat per bé de l'art i de l'orientació pictòrica de Mallorca que ja és hora que prengui la volada enlairadora. Nosaltres crítics, què més voldríem que descobrir en cada pintor "nou" un Fra Angèlico, un Tiziano, o un Goya. Ens seria més agradable i més fàcil llavors fer la crítica. Però, malauradament, no podem estar d'acord amb tots els pintors.

Per acabar, no volem deixar passar sense aquest darrer comentari la nostra tasca crítica d'aquest mes. En un diari local vàrem dir fa poc que la pintura a Mallorca estava atacada d'arterioesclerosi i que necessitava una renovació. Aquest mes la cosa s'ha agreujat. Amb aquestes dues darreres exposicions la pintura a Mallorca ha estat atacada, sobtadament, d'una perillosa septicèmia que l'ha deixat en molt mal estat.

Però esperem amb confiança la vinguda de l'art jove que la guarirà ben aviat, per sort dels vertaders artistes que estan al marge del mercantilisme.—
Ernest M.ª Dethorey.

NOTES D'ART

Dia 23 ha estat inaugurada a les "Galeries Mallorquines" l'exposició del jove pintor català Joan Junyer.

Dia 25, a les "Galeries Costa", s'ha inaugurat l'exposició d'esculptures i dibuixos de José De Creeft.

Com deim més amunt, en el número vinent donarem compte d'aquestes dues manifestacions d'art, les més importants d'aquests darrers temps.

CONFERÈNCIA

Al "Colegio Médico" el Dr. Rafel Mestre, Professor de Medicina a l'Argentina, donà una conferència ben interessant sobre "Aplicación de forceps sobre el estrecho superior de la pelvis".

HOSTES IL·LUSTRES

Al carnet d'hostes que ens han honorat amb llur vinguda a Mallorca hem d'anotar:

El Comte de La Forestière, Jean Banchaud, meritíssim pintor de la veïna república.

També han vingut el crític literari i advocat Alexandre Plana i el metge Joaquim Borralleres, un i altre catalans. El dia de la partida, a l'“Hotel Victoria” dinaren amb un estol d'amics, alguns redactors i col·laboradors de LA NOSTRA TERRA. En conversa cordial parlaren de diversos temes literaris i es passà així una estona ben agradable. Que els nostres germans de Catalunya se n'haguessin portat un bell record de Mallorca, és el que més ens plauria.

També és estat per aquí el periodista perpinyanenc, M. S. Helle. Es digne de remarcar la vinguda dels professors i alumnes de l'Escola Superior d'Agricultura de la Diputació de Barcelona. En viatge d'estudi, alhora que d'esbargiment, trespicaren alguns dies la illa, acompanyats d'amics nostres que els donaren tota casta de facilitats, per tal que llur missió els fos profitosa i agradable. Ens consta que així fou, i ens en alegrem viuament.

EXPOSICIÓ DE PINTURA A SÓLLER

L'obrí a principis de març al “Foment de Cultura per la Dona” de Sóller, la senyoreta Marjet Lautenschläger, de Stuttgart. Sembla que fou un èxit per la jove artista.

Cal dir també que aquesta meritíssima institució sollerica ampliarà enguany el radi d'acció cultural afegint a les lliçons de música, francès i anglès que es donen ja amb notable profit, les d'alemany, a càrrec del Sr. Ulsamer, de dibuix i pintura per D.ª Júlia Puiggari; a més, Càlcul mercantil, Teneduria de llibres i cosir. Endavant!

EL “CÒDEX DELS REIS”

La benemèrita i gloriosa “Societat Arqueològica Lulliana” ha pres el lloable acord de donar a l'estampa el “Còdex dels Reis” en una edició feta amb tota cura. Si arribam a veure una realitat tan bell projecte, tindre el goig de contemplar fora de perill la rica joia,—qui estoja el text de les franqueses i llibertats de l'antic Regne de Mallorca,—tan admirades de propis i estranys. No cal ponderar com ens afalaga semblant pensada; la creim una de les més dignes per la commemoració del centenari de la Conquesta de Mallorca.

ELS TRAMVIES DE SÓLLER

Les obres per l'electrificació del ferrocarril de Sóller avancen. Es probable que la nova línia que uneix les ciutats de Palma i Sóller s'inauguri el proper mes de juny.

Quan el port de la vall dels tarongers estiga en condicions, llavors podrà establir-se un servei de vapors ràpids amb Barcelona, escurçant-ne així la distància en 41 milles. El comerç i el turisme n'eixirien guanyadors.

EL PORT DE CIUTAT

A la Llonja romangué exposada una maqueta amb la reforma en projecte del port de Ciutat, que deu figurar a l'Exposició de Sevilla. La idea esboçada ens deplau car tota concepció artística i tota mira de pràctica utilitat ens sembla que hi és aliena. De portar-la a la realitat, al nostre compte, seria un desencert més, comès en aquells reconets de la Ciutat, on les aigües de la mar s'ajeuen blanament als seus peus.

ORNAMENTACIÓ CIUTADANA

Els safaretgets de la murada ja han entrat en funcions. Dins l'interior, uns redols de terra, vorejats de pedres brescades, surten damunt la cara de l'aigua. En la terra es veuen tanyades i canyes sembrades. Els fils molt prims de aigua, s'aixequen a l'aire, on s'abracen fluidament, i cauen dins el recipient. Hi manquen els imprescindibles peixets de color trescant, mandrosament, el laberinte aquàtic. A més uns seients, on tot ciutadà més o menys filòsof, pugui encomanar-se tranquil·lament a les seves meditacions: una d'elles podria ésser comparar l'obra minsa de l'home,—un safaretget amb uns quants litres d'aigua—amb l'obra del Creador: la mar blava, d'allà al costat...

MÉS OBRES

El temps s'ha cuidat de mostrar-nos la procedència de la terra i els còdols que el mes passat vérem caure per la murada. Al costat oriental d'una de les envellides torres del Palau de l'Almudaina s'ha obert una porta que dona al balcó de la Capitanía General, que està damunt l'Audiència. Els costats de l'esmentada porta s'han reforçat amb mitjans, que creim que són els que llevaren curosament uns quants obrers de la barana de pedra que corre al Mirador.

TRENCA - CLOSQUES

A la plaça de l'Olivar de Ciutat. Unes aceres noves semicubistes que baten el *record* de la dissemblança en la forma i l'extensió. Ara unes línies rectes, ara rodones, ara s'inflen i s'allarguen, ara s'encongeixen. L'espai deixat al trànsit és desigual, estret i ple d'incomoditats. Veus aquí un trenca-closques que ha d'aclarir, seguit seguit, el venturós vianant qui passa per aquells llocs!

NETEDAT PÚBLICA

Un amic nostre, no fa gaire, es queixava de l'abandonament en què es tenen molts carrers, no centrals de la ciutat i, més que tot, els encontorns d'ella. No es granen com es deuria i no es lleva la pols. A més van desaparèixer els urinaris amb motiu de reformes, sense pensar no sols a augmentar el nombre, sinó ni a tornar a posar els que es desmontaren. Veus aquí dos assumptes ben *pedestres* que exposam a la consideració dels nostres Regidors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

Redacció i Administració:

Carrer de *Palacio*, 91.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA